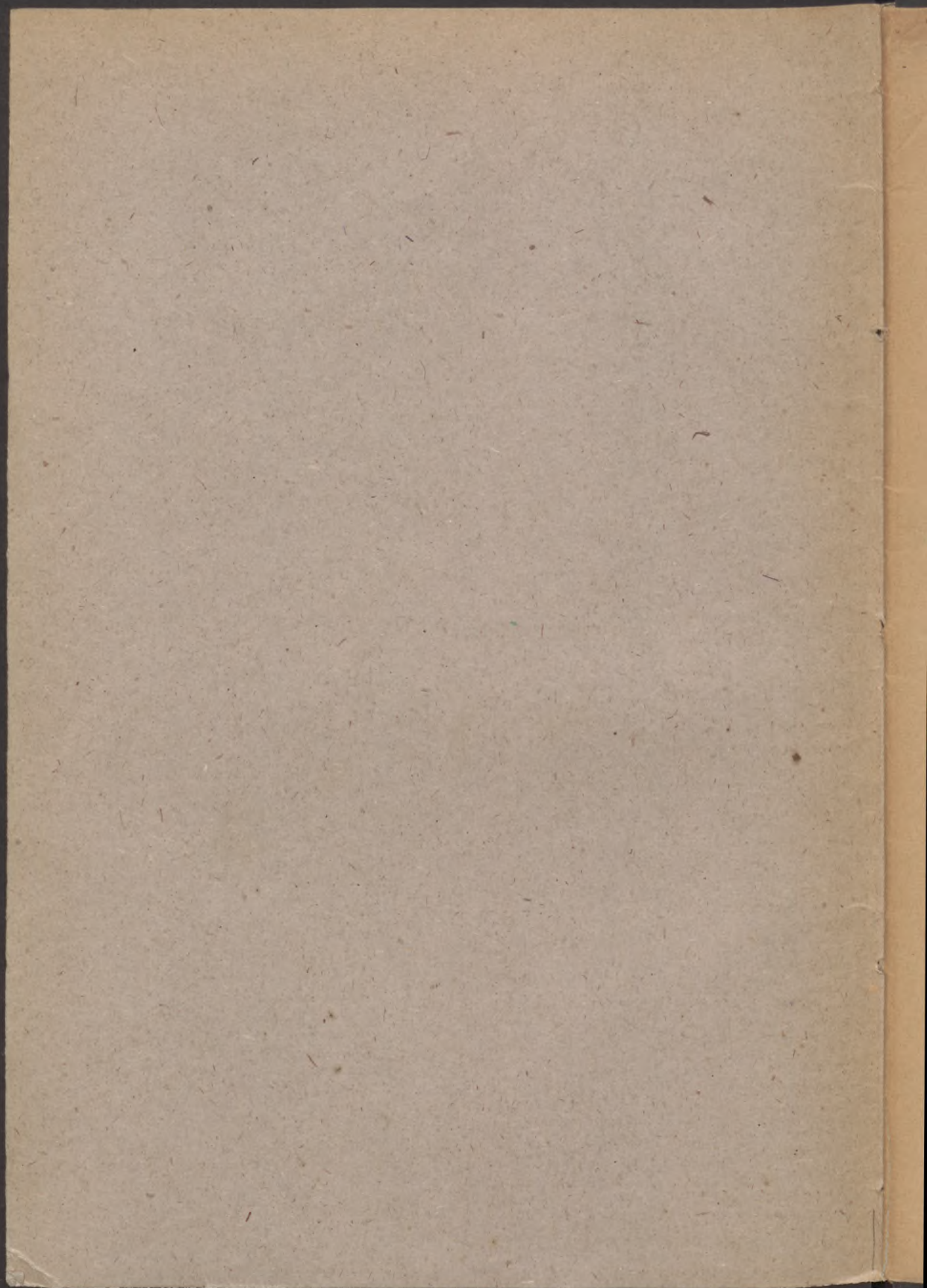

60.887

60887

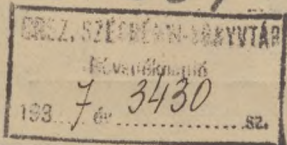
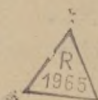
MIÉRT NEM ÜNNEPELHETIK A KATOLIKUSOK OKTÓBER 31-ÉT ?

IRTA:

BILKEI FERENC

székesfehérvári esperes plébános

Különlenyomat a Szent Antal 1936. évi számából.

Keresztény Nemzeti Nyomdavállalat RT., Pápa. — Felelős kiadó: P. Kiss Elemér O. F. M.

Ravasz László dr., a magyar protestantizmus kétségkívül legelőkelőbb egyénisége, 1935. október 31-én cikket írt a Pesti Naplóba, amelyben arra hívja fel a katolikusokat, hogy ünnepeljenek együtt a protestánsokkal a Luther által 1517. október 31-én kezdett reformáció emlékünnepén.

A felhívás széles körben feltűnést keltett. A benne megcsendülő hazafias, összetartást sürgető hang sok katolikust is megfogott, akik a katolikus papokhoz fordultak ezzel a kérdéssel:

Miért nem ünnepelnek a katolikusok a protestánsokkal együtt?

A kérdés oly előkelő helyről jött, hogy már a felhívást intéző Ravasz László dr. személye miatt is illik rá felelni. Másrészt az 1930. évi statisztika szerint 2 millió 347.227 protestáns mellett 5 millió 835.190 katolikus él Magyarországon. A 67,2 százalékos katolikuságnak nemcsak joga, de kötelessége is egy ilyen életbevágó kérdésben a maga álláspontját körvonalazni. Lássuk mindenki tisztán: valóban van-e okuk a katolikusoknak visszahúzódnia a protestánsok ünnepétől és van-e okuk a következőket mondani: *a katolikusok nem szólnak bele abba, hogy ha a protestánsok ünnepelnek, az államhatalmat azonban arra kéri, hogy semmiféle formában ne erősítse a katolikusokra a protestáns emléknap ünneplését.*

Végre-valahára tisztázni kell azt a fonák helyzetet is, amelyet a régebbi történetírás a protestantizmussal és katolicizmussal szemben tanusított. A régi magyar történetírás tulajdonképpen rosta volt, amelyen keresztül minden kihullott, ami a protestantizmus árnyékait jelentette, a katolicizmus ellen pedig csak vádak maradtak, azok is eltorzított, igazságtalan beállításban.

Mielőtt a válaszádra vállalkozom, mindenekelőtt le akarom szögezni, hogy a legmesszebbmenő tárgyilagosságra törekszem. Hiszen 400 esztendő minden oldalról megvilágította már az eseményeket. De amikor tisztázni akarom a katolikus álláspontot, végső célom mégis az, hogy ha már az események és idő elválasztottak bennünket, a protestánsok legalább annyit ismerjenek el, hogy a *katolikus ember joggal és megokoltan hívja a maga szép vallásának.*

Ravasz László dr. cikke elején a clunyi és trienti reformmál hasonlítja össze a protestáns reformációt. Reform, változtatás vagy újítás kétféle okból történhetik. Az egyik Krisztus *tanítását*, a másik a Krisztus tanítását *élő embereket* akarja megváltoztatni. Krisztus tanításán, dogmáin változtatni lehetetlen. Az embereket azonban változtatni, őket megreformálni nemcsak lehet, de kell is. A katolikusok a clunyi és trienti reform idején változtattak az embereken, azoknak fegyelmen, kormányzásán, tanítási rendszerén.

A meglevő tanítást csak élesebben körvonalazták, kidomborították, a lényegen azonban nem változtattak semmit. *Mert az változta 'hatlan, örök, mint a kétszerkettő.* Ezzel szemben Luther reformációja a katolikus felfogás szerint *Krisztus tanítását* változtatta meg.

A protestánsok azt mondják: A katolikus Egyháznak súlyos hibái voltak Luther reformációja előtt s a reformáció reformálta a hibákat.

Voltak-e hibái a katolikus Egyháznak?

Voltak. Bőven voltak.

Honnan eredtek? Onnan, hogy a katolikus Egyháznak mérhetetlen lelki és anyagi hatalma és gazdagsága folytán szinte kizárólagos befolyása volt Európa egész életére. Nemcsak az egyvallású katolikus Egyház kormányzása, hanem az egész tanítás: a plébániai, káptalani iskolák és egyetemek az Egyház kezében voltak. Az Egyház szinte kizárólag intézte a kórházak, árvaházak, szegényházak ügyeit. A kolostorok egyszersmind vendégfogadók voltak az utasok és szegények számára. Az Egyház befolyása alatt állottak a céhek. A templomok és iskolák révén az Egyház uralkodott az egész lelki életen, sőt még pénzügyeket is alapított az uzsora letörésére. Nagy Lajos és Mátyás királyok alatt megelégedett életet élt a magyar nép minden rétege fönn és lenn egyaránt. Az Egyház, a pápák és főpapok voltak a művészetek és irodalom nagylelkű pártfogói. A festészet, szobrászat és építészet (Rafael, Michelangelo) soha nem látott tökéletességre emelkedett, az akkor épült, gyönyörűbbnél gyönyörűbb templomok (ha azóta össze nem rombolták őket) ma is a középkor élő csodái.

Mivel az Egyház annyi nagyot, szépet és jót alkotott, a hívek: gazdagok és szegények egyaránt, rengeteg adományt halmoztak össze az Egyház kezébe. Európa egyharmad része egyházi vagyron volt. Az Egyház túlságosan gazdag lett. A gazdagsággal igen sok jót lehetett alkotni, de vissza is lehetett vele élni. A főpapok nemcsak a lelkek vezetői voltak, hanem világi fejedelmek is lettek, akik hadsereggel rendelkeztek. Gyönyörű váraikra, palotáikra, fényűző életmódjukra irigykedve néztek a fejedelmek és főurak, akik egyébként egymással is vetélkedtek. Mindegyiknek legfőbb vágya volt, hogy minél több vára, földje és jobbágya legyen (Mátyás király állandóan küszködött a magyar kiskirályok, Garaiak, Ujlakiak, Cilleiek stb. ellen).

VII. Gergely pápa (1073—85.) hiába szabadította meg az Egyházat a világi urak illetékes befolyásától, a pénzéhes és hatalomsóvár főurak újra magukhoz kapartották az egyházi személyek kinevezését. A saját fiaikat, rokonaikat, kegyenceiket, sokszor katonáikat igyekeztek a nagy egyházi javadalmakra kinevezni vagy kineveztetni. (Mátyás király a pápa minden tiltakozása ellenére rokonát, a 9 éves Hyppolitot nevezte ki esztergomi érseknek. Az érseki hatalmat helyette más gyakorolta.) Ez volt az

egyik baj. A másik még nagyobb volt ennél, az, hogy akárhány főpap nem elégedett meg a maga jövedelmével, hanem még 2—3—5 érsekség, püspökség, apátság, sőt plébánia jövedelmét a maga kezébe összpontosította. Természetesen nem a vele járó kötelességekért, hanem a dús jövedelemért. Németországban a legtöbb püspökség főurak fiainak kezében volt. Voltak káptalanok, ahova csak nemes emberek gyermekei juthattak be. A fejedelmek nem egy kolostorra kommandátorokat (pártfogókat) erőszakoltak. Ezek sokszor katonák voltak, de részt kértek a kolostor vagyonából és részt vettek a szerzetesek életében is. Persze ez a befolyás alig lehetett jótékony befolyás. A főuri családok főpap-fiai magukkal hozták családjuk igényeit, nagyravágását, hatalmi törekvéseit, sőt romlottságát is. A vér nem tagadta meg magát. Az alsópapság, a proletárpapság száma mértéktelentül főlzaporodott. Istenfélő emberek századokon keresztül rengeteg misealapítványt tettek, amelyeknek kamatait az altarista (oltártszolgáló) papok kapták, akiknek nem volt egyéb dolguk, mint misét és breviáriumot (papi imádságot) mondani. Egyedül Kölnben 5000 pap és apáca volt, akkora szám, amekkora egy országnak elég lett volna. Boroszlóban 2 templomnak 236 papja volt. Ezek a papok sokszor műveletlenek és rossz erkölcsűek voltak és sovány jövedelmük mellett sóvárogva és elégedetlenkedve néztek föl a fényben és élvezetekben dúskálkodó főpapok kivilágított ablakaira.

A katolicizmus fényoldalai.

Természetes, hogy nemcsak rossz papok voltak, hanem volt igen sok szentéletű, hivatásának élő, jámbor pap is, akik híven teljesítették kötelességeiket. Akik az Egyház vagyonát rendeltetése céljaira fordították, fölvirágoztatták a művészeteket és tudományt. Pápák, akik egyedül értették meg a török veszedelmet, akik milliókat, mindentüket áldozták a török elleni harcra. Káliszt pápa Capistranoi Jánost küldte a török ellen. Ha Mátyás, az igazságos azt a pénzt, amit a török ellen a pápától kicsikart, valóban a török ellen használta volna fel, meg is törte volna a pogányt vagy legalább is 1526-ban nem lett volna a török annyira erős, hogy szinte elsöpört bennünket. Egyébként a mohácsi csatában a legerősebb hadsereg volt a pápától felszerelt 5000 főnyi katonaság.

A katolikus nép nem figyelte a nagyok és hatalmasok lelki világának hullámozását, hanem mélyen vallásos volt és hűségesen ragaszkodott régi, 1500 éves hitéhez. Egyébként a régi vallásos élet legjobb kritikusa maga Luther volt, aki később ezt írta: „Az ördög lelkifurdalást tesz nekem, hogy rossz dolgot csináltam, amikor szétzillesztettem az Egyházat, amely a pápaság idején finom csendben és békességben élt és hogy tanításommal sok veszekedést és gyűlölséget kezdtem.” (Luthers Werke. Erlangen-Ausgabe, 60., 82. lap.)

Tehát voltak az Egyház életének fényoldalai és árnyoldalai egyaránt.

A reformálást általában óhajtották. Azonban a pápák gyöngék voltak annak keresztülvitelére. Itália, a pápák hazája állandó harcok színhelye volt. A német, francia és spanyol uralkodók versenyeztek a gyönyörű ország bírásaért. A pápák folyton ütköző pontok voltak közöttük. Másrészt a pápák koruknak gyermekei voltak. A nagyhatalmú családok, mint a Mediciek, Borgiak mindent elkövettek, hogy a családjuk valamelyik tagja viselje a pápai koronát. Közülük való volt a hírhedt VI. Sándor pápa, (1492—503.) aki előbb katona és családos ember volt, azután lett pap és családi életét akkor is folytatta, amikor pápa lett s a családját beszennyező botrányok sötét árnyékot vetettek az ő 11 évig tartó pápaságára is.

Egyébként az akkori pápák rajongtak a művészetekért. Szerették a pompát és fényűzést. Akkor kezdték építeni a világraszóló Szent Péter templomot és nem érték rá az Egyház szükségzerű reformjára.

Egy Szent kellett volna: egy Assisi Szent Ferenc, vagy Szent Domonkos, vagy Szent Bernát, vagy VII. Gergely, akinek lángszava és életének szent példája új életet, reformot hozott volna.

A változást nem a katolikus Egyház, hanem Luther hozta.

Ha Luther az Egyházba becsúszott hibákat javította volna meg, örök hátlára kötelezte volna az emberiséget. Azonban a változás másként következett el.

A kérdés most az: Javított-e Luther az Egyházba becsúszott hibákon? *Mit tett Luther a pápák hibáinak megjavítására?*

Eltörölte a pápaságot — persze csak a maga híveire nézve. Felgyújtotta a házat, amelynek tetejét kellett volna reparálni. Kivágta a fát, amelyen hernyók voltak. Nem a hibát javította meg, hanem a hibával együtt az egész szervezetet megsemmisítette.

Illetőleg: Luther a legfőbb pápai hatalmat átruházta a fejedelmekre. „Az egész óriási befolyás, amelyet addig a római Egyház gyakorolt javadalmi, törvénykezési és nevelési rendszere által, most javarészen a fejedelmeké lett.” (Marcali: A reformáció kora 185. l.) Tehát az egy pápa helyett lett 10—100, minden protestáns fejedelem egyszersmind a valóság feje is lett. Az lett a kétnejűségben élő Hesseni Fülöp, a hatfeleségű VIII. Henrik, a véreskezű Erzsébet, Wasa Gusztáv, Gusztáv Adolf, vallási vezér volt Luther, Kálvin, Zwingli, Münzer Tamás, Nagy Frigyes, II. Vilmos stb.

Hogyan reformálta meg Luther a püspököket, apátokat? Úgy, hogy felszólította őket: legyetek protestánsok, nősüljétek meg és titek lesz az egyházi vagyon, amelynek eddig csak a jövedelmeit élvezhették. Így lett protestánssá az egész Észak-Németország, az egyházi vagyon volt forrása a dán, svéd átalakulásnak.

Ha az egyházi vagyon egy része a főpapok fényűzése folytán elkalódott is, azért jutott bőven a szegényeknek, betegeknek, árváknak, uta-

soknak. A protestantizmus azonban rászabadította a világi hatalmasokat az Egyház vagyonára. Aki bírta, marta. A papokat, apácákat kikergették otthonukból és maguknak foglalták le vagyonukat.

Változások a protestantizmus nyomában.

Hogy milyen lett a változás, arra maga Luther adta meg a választ: „Én beismerem és ismerje be más is, hogy ma nincs olyan buzgóság az evangélium mellett, mint valamikor a szerzetesek és pápaság idejében volt, amikor alapítványokat tettek, építettek és senki sem volt olyan szegény, hogy ne adakozott volna. Most azonban egy város sem akarja eltartani a prédikátorokat és nem járja más, csak rablás, lopás. Honnan van ez a gyalázatos veszedelem? A nagyhangúak azt mondják: abból a tanításból, hogy semmit sem kell a jócselekedetekre építeni.” (Luthers Werke. E. A. 18., 353. lap.)

A régi helyzet megváltozásáról Rotterdami Erasmus, Luther egykor pártfogója ezeket írta Lutherhez: „Azzal vádolod a papokat, hogy a misét bűnből és haszonlesésből mondják s oly felzúdulást idéztél elő a mise ellen, hogy az egyes helyeken megszűnt. Azonban adtál-e helyette valami szentebbet? A templomaitokban nem jártam, de láttam a templomból kijövő híveiteket. Olyanok voltak, mintha ördög szállotta volna meg őket. Az arcuk eltorzult a méregtől és dültől. Úgy jöttek ki a templomból, mint a harcosok, akiket a vezér szónoklata rohamra tüzelt. Hol idéztél elő a ti prédikációitok bűnbánatot és töredelmet? Nem a papság ócsáriával foglalkoztok-e legtöbbször? A lázadás szellemét élesztitek-e vagy a töredelemét? Ritkák-e az evangélikusok közt a lázadások? Nem erőszakoskodnak-e a leghívtványabb okok miatt?” (Opp. 10., col.1538)

A szerencsétlen Németország.

Eitner: „Erfurt és a parasztlázadások a XVI. században” című könyvében ezeket írja: „Az erfurti tanács elrendelte, hogy a hűségesköt nem a mainzi érsek, hanem a városi tanács kezeibe kell letenni. Elrendelték, hogy az egyházi birtokokat és egyházi kincseket a városi tanácsnak kell átadni. Az elkobzott kelyheket és művészi értékeket védkákba rakták és röhögve elhurcolták. A lázadó parasztok, mivel az „Isten őket fölvilágosította”, megtagadták az adófizetést és végigrabolták az egyházat. A mainzi érsek palotáját lerombolták, a papok lakásait felgyújtották, de lerombolták a vármházat is, mert az „evangéliumi szabadság” erre jogot adott nekik.” (Mintha az 1919. évi magyar kommunizmust látnánk.)

Folytassam tovább? A protestantizmus Németországot kettészakította. A protestáns német fejedelmek szövetkeztek hazájuk legnagyobb ellenségeivel, a franciákkal, aztán Dániával, Svédországgal, Hollandiával, a magyarországi protestánsokkal, küzdöttek a katolikus császár ellen, hogy a birtokukba jutott katolikus vagyont megtarthassák. A folytonos ellenségeskedés végül

a 30 éves háborúra vezetett, amelynél szörnyűbbet képzelni is nehéz. Ez alatt a háború alatt Németország lakossága 18 millióról 4 millióra fogyott. Elpusztult 1976 kastély, 1629 város, 18.300 falu. Württemberg lakossága 313 ezerről 41 ezerre, Augsburgé 80 ezerről 18 ezerre esett le. Württemberg adóssága 58 millió forint lett, stb.

Melanchton, Luther barátja mondta: „Ha az Elba vize könnyé válna, kevés volna azok megsiratására, akik és amik a vallásháborúban elpusztultak“.

A még szerencsétlenebb Magyarország.

Ennél szörnyűbb csak a török pusztítás volt Magyarországon. És miért pusztíthatott bennünket a török Magyarországon 150 esztendőn keresztül? Azért, mert a koronás magyar király, aki egyszersmind német császár is volt, éppen a német vallási harcok miatt nem segíthetett rajtunk. Neki a protestánsokkal s a velük szövethető franciákkal és svédekkel kellett hadakoznia. Mikor a magyarok a török ellen segítséget kértek Németországtól, Luther ezeket írta Spalatinhoz (1518. dec. 21.): „Aki a török ellen harcol, az az Úristennek áll ellen“. 1522-ben pedig Von weltlicher Obrigkeit című munkájában ezt írta: „Inkább kell az istengyűlölő pápa ellen harcolni, mint a török ellen“. „A pápa nagyobb ellenség, mint a bennünket fenyegető török“. Ezt mondta azokról a pápákról, akik egész Európában egyedül ismerték fel a török veszedelmet s századokon át rengeteg pénzt és fegyvert adtak Magyarországnak a török kiverésére.

Igy folyt a drága magyar vér 150 éven keresztül. Európa virágos kertjéből, Károly Róbert, Nagy Lajos, Mátyás király gyönyörű hazájából siralomvölgy lett. A mi megváltásunk a török iga alól a pápa rengeteg pénzadománya, a spanyol, holland, olasz, német, főleg katolikus fegyverek segítségével akkor következett el, amikor a németek a 30 éves háborúban (1618—1648.) végleg kimerülve megkötötték a westfáliai vallási békét s aztán 20—30 év alatt megerősödve, táborba szálltak a török ellen és kiverők az azt a sáskahadát, amely a 4 milliós magyarságot másfél millióra apasztotta. Ennek a megfogyatkozott magyarságnak pótlására, a pusztasággá vált rónákra jöttek hazánkba a rác, oláh, cseh, német telepesek, akik Trianonban azt vághatták a szemünk közé: *A többség jogán mienk a kincses Erdély, az aranykalászos Bántát, a bércei Felföld és a Burgenland.*

Testvérek! Ne vegye senki rossz néven, ha a reformációban mi nem művelődési tényezőt látunk, hanem a kezdődő vallásháború fekete füstje, rőt tüze rémít bennünket s szorongó szívünk annak a sok-sok ezer Törökországba hurcolt magyar fiúnak, a későbbi janicsároknak síró nyögését hallja. Ha nincs vallásháború, 100—120 esztendővel előbb vertük volna ki a törököt. Megmaradt volna s 30—40 millióra gyarapodott volna a magyar s ma nem volna trianoni átok. Testvérek, ne vegyétek rossz néven, de keserű a szánk íze, könny fojtogatja a torkunkat: **mi nem ünnepelhetünk.**

MI VOLT A REFORMÁCIÓ OKA?

Régebben azt hitték, hogy a reformáció oka a búcsúk körüli visszaélésekben keresendő. Mi katolikusok is elismerjük, hogy a búcsúhirdetések körül súlyos hibák voltak és hogy az egyházi férfiak életében megbotránkoztató visszaélések történtek. Azonban a reformációnak nem ezek voltak az okai, mert: 1. Luther maga is kijelentette, hogy az ő föllépésének egészen más okai voltak. 2. Az Egyház maga is helytelenítette a búcsúk körüli visszaéléseket és azok hamarosan meg is szűntek. 3. Luther is tudta, hogy az egyesek hibájáért nem lehet az egész Egyházat hibáztatni. Tudta azt is, hogy ha a tévedőt bepanaszolják, az egyházi többség rendet csinál.

Nem is az Egyházba becsúszott visszaélések voltak a reformáció okai. Luther helytelenítette ugyan a visszaéléseket, azonban a hibák mellett látta a sok épületes dolgot is. Hiszen az elszakadás után írta ő maga: *„Kész lettem volna mindenkít megölni, aki a pápát csak egy szóval is megtagadja.”* És másutt 1521-ben, ugyancsak az elszakadás után: *„A pápát és a conciliumot nem gonosz életük miatt, hanem a hamis tanítás miatt támadtam.”*

A reformáció oka Luther egészen kivételes egyéniségében rejtett. Luther egy óriási tehetségű fiatal szerzetes volt. Elsőrendű szónok és író, a német nyelv nagymestere és megalapítója. A szerzetbe azért lépett, mert szent életet akart élni. Letűnt mellette a villám, egyik barátját párbajban megölték s ez annyira megrendítette, hogy egész életét Isten szolgálatára akarta szentelni. A villámcsapás okozta lelki megrázkódtatás következtében ideg-sokkot kapott, úgy, hogy gyakran órák hosszat eszméletlenül feküdt. Egyéb-ként pedig rendkívül heves vérmérsékletű, szenvedélyes, elentmondást nem tűrő ember volt. Azt hitte, hogy ha a szerzetbe lép, megszűnik az öröklött vér és szenvedélyek ostroma. Szent akart lenni, de érezte, hogy szenvedélyeivel képtelen megbirkózni. Kétségbeesetten küzdött ellenük. Sokat böjtölt, véresre korbácsolta, majd nemalvással gyötörte magát. Hiába volt minden. Azt hitte, hogy elkárhozik. Rendkívül élénk képzelete folytán a pokol minden kínja közt vergődött. Mint a ketrecbe zárt oroszlán éveken keresztül kereste szörnyű lelki kínjai közül a szabadulást. Míg végre 8 évi vergődés után, 1512—13 telén, tehát 5 évvel a wittenbergi föllépés (1517 okt. 31.) előtt, arra a meggyőződésre jutott, hogy megtalálta az igazságot és a katolikus Egyház 1500 éven keresztül tévedett.

Mi volt a katolikus Egyház tanítása

A következő: Ádám és Éva ősbűne, az eredeti bűn következtében a

ember értelme elhomályosult s akarata a rosszra hajló lett. Az embernek egész életén keresztül kell küzdenie a bűn, a kísértések és a gonosz lélek ellen. Az Isten — főleg a szerzségek által — fölvilágosítja az ember értelmét és segíti akarátát, hogy a bűnt le tudja győzni. Isten a bűnbánó embernek szívesen megbocsát. Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön vagyis a mennyországba jusson. Isten csak a megátalkodott bűnöst taszítja az kárhozatra.

Luther szerint ez a tanítás hamis.

Luther a következőket tanította:

Ádám és Éva ősbűne következtében az ember akarata teljesen megromlott. Az embernek minden cselekedete rossz. Az ember hiába küzd a bűn ellen, mert az embernek nincs szabadakarata és azért a bűn legyőzhetetlen. Isten minden ember sorsát a világ teremtése előtt elhatározta. Bármennyire akar az jó lenni, ha az Isten úgy határozta: a pokolba jut és bármennyire gonosz is, ha az Isten úgy határozta: a mennyországba jut. A mennyország útja a Krisztusban való hit, mert a Szentírás szavai szerint: „Az igaz ember a hitből él” (Rom. I. 17.) Az ember tehát bízva rá magát az Isten kegyelmére, melyet az Isten fia a keresztfán érdemelt ki számunkra. Jócselekedetek nélkül is kiérdemelheti a mennyországot, csak higgyen Krisztus megváltó érdemeiben. A hit az embert Istenhez viszi, a szeretet pedig az emberekhez. Aki az Istent szereti, nem kérdezi, hogy szűkségesek-e a jócselekedetek, hanem mielőtt kérdezte, már cselekedte is.

Luther elképzelése.

Luthert ez az elképzelés nemcsak megnyugtatta, hanem — amint mondotta — úgy érezte magát, mintha a mennyország nyílt volna ki előtte. Úgy volt meggyőződve, hogy az ő tanítása a Szentírásón és Szent Ágoston tanításán alapszik. Ez az új evangélium. A katolikus Egyház 1500 éven keresztül súlyos tévedésben élt s az Isten most őt mint prófétát és apostolt választotta ki, hogy a „pad alatt” levő hitet hirdesse és arra az egész kereszténységet, a tanító egyházzal, a pápával és püspökökkel együtt megtanítsa. Luther 1512—17 közt teljesen kialakította magában az új hitet. Az új tanítást többször hirdette a tanári katedrán, szószéken és írásban, és csak az alkalomra várt, hogy a nagy nyilvánosság elé lépjen vele.

Ez az alkalom 1517. október 31-én következett el. X. Leó pápa nagy mozgalmat indított a Rómában építendő óriási, világhírességnek szánt Szent Péter templom építésére. Búcsút, vagyis bűnbocsánatot hirdetett mindazoknak, akik meggyónnak, bűneiket megbánják, 7 napi böjtöt tartanak, 7 templomot meglátogatnak, bizonyos imaájtatosságokat végeznek és a Szent Péter templom építésére tehetségükhöz képest adományt adnak. A brandenburgi érsek a búcsút hirdetését Tetzel Jánosra bízta, aki nagy lelkesedése közben,

hogy minél nagyobb adományokat gyűjthessen, túlzásokra és izléstelen kijelentésekre is ragadtatta magát. Az Ágoston-rendi szerzeteseket bántották a Domonkos-rendi szerzetes sikerei s a hibákra fölhevítették Luther figyelmét. Luther fölhasználta az alkalmat s 95 tételben a búcsúk körüli hibák mellett a mára éveken keresztül kialakult tanítását is vita tárgyává akarta tenni.

Luther frása hihetetlenül rövid idő alatt nemcsak Németországban, de Franciaországban is ismertté vált. Már Wittenbergben sok embernek tetszett az új tanítás. Tetzel abbahagyta a búcsúhirdetést és megkezdődött a vitatkozás. 1518. április 11-én Heidelbergben volt az első nyilvános vita. Luthert meggyőzni nem tudták. Az ellene támadóknak ezt válaszolta: „Én (Luther) nem emberi, hanem isteni igazságot hirdetek, Szent Pállal teljes biztossággal kijelentem, hogy átkozott minden tanítás, amely az enyémtől eltér. Szerzőjét az ördög küldötte és átok alatt van. De ha Szent Péter, Szent Pál, sőt ha az égből leszállt angyal hirdet is mást, akkor is tudom, hogy én isteni tanítást tanítok.” (L. W. Irm. A. I. B. Gal.)

1518. augusztus 6-án Rómába hívták, hogy meggyőzzék. Nem ment. „Látom — mondta —, hogy Róma engem ei akar ítélni. Krisztus azonban azt akarja, hogy ne engedjek. Engem az Isten ragad magával.”

1518. augusztus 21-én Luther ezt írta a pápának: „A te szavad Krisztus szava, a te személyedben Krisztus beszél és Krisztus beszél. Éltess vagy öl meg, amint neked tetszik — a tanításból azonban nem engedhetek.”

1519. január 5-én újra levelet írt a pápának: „Meg vagyok győződve, hogy az Egyház hatalma mindenek fölött áll és se az égből, se a földön nincs semmi, ami fölülmúlná, csak egyedül a mi Urunk, Jézus Krisztus. Sohase hittem volna, hogy az én munkáim az apostoli szék tekintélyét kisebbítették volna... de amit írtam, nem vonhatom vissza.”

1519. június 27-én kezdődött a nagy lipcsei vita György herceg várkastélyában, óriási előkészülettel és nagy népszerűségben. A vita július 4-ig tartott. A jelenlevők nagy része Luther ellen foglalt állást, azonban meggyőzni nem tudták arról, hogy van szabad akarat, sen. arról, hogy az üdvösség elérésére nemcsak hinni, hanem jó cselekedet is kell.

1520. augusztus 3-án V. Károly császárt kérte közbenjárásnak, augusztus 23-án újra Rómához fordult, ígérte, hogy minden feltételt kész teljesíteni, csak az ígét legyen szabad hirdetnie. 1520. október 13-án utoljára írt a pápának, kijelentette, hogy neki „a pápa személye ellen nincs kifogása, szívből jövő imádságban könyörög érte.” „Hogy azonban visszavonjam azt, amit tanítottam, abból nem lesz semmi. Nem tűnök olyan szabályt, amely engem az Isten ígéjének hirdetésében megakadályozzon”.

1520. végén megjelent a pápa bullája, amely Luther 41 tételét (s 95 közül) eretnek, hamis és megtévesztő tanításnak jelölt ki s őt magát kiközösítette az Egyházból.

Luther erre a pápa levelét összetépte és nyilvánosan elégette s ezzel *Luther Márton elszakadt a római katolikus Anyaszentegyházról.*

Az utolsó három év vázlatos ismertetése is igazolja azt, hogy Luther nem a búcsúhirdetés körüli hibák, nem is az Egyházba becsúszott visszaélések miatt tagadta meg Krisztus 1500 éves anyaszentegyházát.

Mit tanított Luther a szabadakaratról?

„Az ember az eredeti bűn folytán — írja Luther Rotterdami Erasmusnak „De servo arbitrio“ című írásában — elvesztette képességét arra, hogy a jót választhassa! Hol van az akarat szabadsága? A törvény betöltése egyszerűen lehetetlen.“

„A helyzet ez: Ha az Isten van bennünk, akkor az ördög távol van. Ha azonban az Isten van távol, akkor az ördög van jelen és mi csak a rosszat tudjuk akarni. Azonban sem az Isten, sem az ördög nem engednek közömbös akaratot bennünk. Aki erősebb lesz bennünk, az uralkodik rajtunk. Az ember akarata olyan, mint az Isten és a sátán közt álló paripa. Ha az Isten ül a nyeregben, akkor az ember arra megy, amerre az Isten akarja, ha a sátán ül a nyeregbe, az ember arra megy és azt akarja, amit a sátán akar. Az embernek nincs hatalmában, hogy akár az egyikhez, akár a másikhoz fusson és föltáplálja magát, hanem a lovasok (az Isten meg a sátán) küszködnek egymással érte, hogy melyiknek a birtokába jusson.“ (Luther: Tanulmányok a rómaiakhoz írt levélről.)

„Ha az ember rosszat cselekszik, akkor az Isten parancsolta meg az ördögnek vagy a testnek, hogy kísértse meg és győzze le az embert. Ha azonban az Isten jót akar véghezvitetni az emberrel, akkor megakadályozza a rosszat. Ha az Isten szigorú akar lenni és büntetni akarja az embert, akkor erősebben akarja azt, hogy az ember vétkezzék, akkor elhagyja az embert, hogy az ördögnek ne tudjon ellenállni, az ördög az Isten akaratát hajtja végre, amikor az embert bűnbe viszi... Az Isten azért akarja a bűn elkövetését, hogy az emberre halmazhasson minden szégyent és gyalázatot.“ (Luther: Tanulmányok a római levélről.)

Júdás árulása, Luther szerint az Isten műve. Árulónak kellett lennie, mert az Isten úgy akarta. Ádám se tehetett egyebet, mint hogy el kellett esnie, mert az Isten elhagyta. Az Isten az oka annak, hogy az egész emberiség zsákmánya lett az eredeti bűnnek (Luthers Werke 18. K. 712—715.).

„Az üdvösség elnyerésére nem kell jót cselekedni, mert nincs nagyobb pestis az Isten egyházában, mint mikor az emberek azt mondják: jót kell cselekedni.“ (L. W. E. A. 58.)

„El a misékkal, a búcsújárásokkal, a karénnel, a szentek tiszteletével, az apácáfátyokkal, a csuhával, a szüzességgel, a barátokkal — el ezekkel a tetves dolgokkal.“ (L. W. E. A. 221. l.)

„Légy bűnös és vétkezz látran, csak higgyél még bátrabban és ör-

vendezzél Krisztusban, aki legyőzte a bűnt, a halált és a világot. Az embernek vétkeznie kell, amíg csak itt a világon vagyunk. Elegendő ha megismertük a Barányt, aki elveszi a világ bűneit. Tőle nem szakít el a bűn, mégha ezer és ezer paráznaságot és gyilkosságot követünk is el napjában" — írta Luther 1521. a július 1-én Wittenburgból egyik barátjának.

Mikor azt mondták Luthernek, hogy az örök üdvösség elnyerésére nemcsak bűnt, hanem a törvényeket, a tízparancsolatot is meg kell tartani, Luther így felelt:

Mózes csak ijeszteni akart bennünket a tízparancsolattal, azt akarta megmutatni, hogy milyen bűnösök vagyunk. „Egyébként még ha maga Krisztus jön hozzád és mint Mózes szól: Mit cselekedtél? üsd agyon!” (Cordatus, Tagebuch 207. l.)

Mikor Luthert figyelmeztették, hogy Szent Jakab apostol levelében követeli, hogy jót kell cselekedni, mert a hit jócselekedetek nélkül holt — Luther azt felelte: Szent Jakab levele szalma levél — vagyis nem számít.

Mikor azt vetették szemére, hogy Szent Pál apostolnak a rómaiakhoz írt levelében (1., 17.) nem az van, hogy a hit „egyedül” üdvözít, és hogy az „egyedül” szót Luther önkéntesen tette be a fordításba, Luther ezt felelte:

„Ez a számárordítás gyenge ahhoz, hogy engem megítélni tudjon. Sic volo, sic jubeo. Stat pro ratione voluntas. Így akarom, így parancsolom. Az értelem helyett itt az én akaratom.”

Mikor a bűn veszedelmére figyelmeztették, ezt írta:

„Nincs más bűn a világon, mint egyedül a hitelesség. A többi bűn csak annyi, mintha az én Jancsi fiam a sarokba csunyt. Nevettünk egyet rajta. Jól tette! A hit arra való, hogy a mi bűnünk ne bűzölgjön az Isten előtt. Így minden bűn megvan bocsátva, csak higgyünk a Fiában. (L. W. W. A. 4., 131. Hauspostillen. L. W. W. A. 36., 187.)

Az apostolokról és szentekről így írt: „Ne nyafogjanak annyit azokkal a szentekkel. Ha azok szentek voltak, mi is szentek vagyunk. Ha azok bűnösök voltak, mi is azok vagyunk. Egyik ember annyiban különbözik a másiktól, hogy kisebb vagy nagyobb hite van. Ha hiszed az Isten szavát, te is olyan vagy, mint ők.” (L. W. W. A. 24., 342.)

A Salve Regina énekről azt mondta, hogy nagy istenkáromlás, mert azt mondja Máriáról, hogy irgalmasság anyja, életünk, édességünk, reményünk. Miért legyen Mária imádságának nagyobb értéke, mint a miénknek? Akik Krisztusban hiszünk, olyanok vagyunk, mint Mária és a többi szentek (L. W. 10., 3.)

A katolikus felfogás szerint Luther *eretnek*. Mit jelent ez a szó: *eretnek*? Válogató. Haireo görög szó = kiválasztok, válogatok. Hairesis, heretikus, eretnek. Luther kiválasztotta a szentírásból azt, ami neki tetszett, azba belemagyarázta azt, amit önmagának megfelelőnek talált, a többit pedig nem vette figyelembe.

Mit mond Lutherről Harnack?

Harnack, a modern protestantizmus legkiválóbb írója ezt írja Lutherről: „Luther volt a tizenhatodik század legnagyobb forradalmára s amellett mégis konzervatív teológus. Ha valamit fejébe vett, abból úgy nem engedett, mintha csak ő maga egyedül lett volna a világon. Némelykor úgy szóhoz kötötte magát, mintha az egész Egyház tőle függött volna, máskor meg egész szentírási könyveket elvetett és megtagadta tőlük az apostoli szellemet.“ (Harnack Adolf: *Luthers Leben* I. VIII.)

Mi volt Luther elszakadásának a gyökere?

Ha most már keressük, hogy tulajdonképpen mégis mi indította Luthert a katolikus vallás szellemével ellenkező tanításra, tanulmányozzuk Luther életét. Nem volt hite? Ó, dehogynem volt! Csak a mi nagy Prohászka-kra kell hivatkoznunk, aki csodálva említette a reformátorok óriási hitét. Kapzsi, haszonleső ember volt? Ellenkezőleg. Mindenét kiosztotta a szegények közt. Egész haláláig vagyontalan maradt. Följegyezték, hogy felesége férje halála után könyöradományokra szorult. Nem tudott szeretni? Ó, dehogynem! Luther csak a pápát meg a katolikusokat gyűlölte, a barátait gyengéden szerette. Családi élete pedig — mint Marcali írja — példája volt a jó protestáns papi családi életnek. Mi volt tehát az a bűn, amit Luther legyőzhetetlennek talált? 1514 közepén zsoltármagyarázataiban ezt írta: *A harag, kevélység és paráznaság szenvedélyeit, ha azok fölébrednek, nemcsak neheznek, hanem legyőzhetetlennek érezzük, amint a tapasztalat igazolja.* (L. W. W. A. 4. 207.) Ugyanezt prédikálta 1515 év végén. (L. W. W. A. 1., 35.)

Az bizonyos és mindenki tudja, hogy az emberi akarat gyenge, sőt sokszor képtelen a kísértés ostromának ellenállni. De azt is tudjuk, hogy az embernek kötelessége az akaratot *nevelni és erősíteni*, hogy a bűnnek ellenállni tudjon s Isten segítő kegyelmével addig küzdjön ellene, míg végre a jobb győz s az Isten méltónak tartsa, hogy a jóért való küzdelemért és kitartásért az örök élettel jutalmazza meg. A katolikus Egyház Szent Ágostonnal tanítja: *„az Isten megteremtett téged nélküled, de nem üdvözít téged nélküled.“* Tehát nem szabad arra hagyatkoznunk, hogy elég a Krisztus érdemeiben való hit, a bűn *legyőzhetetlen*, tehát szabad *vétkezni*, hanem a hit mellett meg kell tartani a parancsokat, is és szükségesek az üdvösségért végzett jócselekedetek is.

Az azonban szintén bizonyos, hogy Luthernek nem volt joga ahhoz, hogy életének 25. és 40. éve között, a szenvedélyek forrongása idején, új vallást csináljon, lángbaborítsa a kereszténységet és milliókat szakítson el Krisztus 1500 éves Egyházától.

A protestantizmus legkegyetlenebb tanítása a praedestinatio.

Luther is tanította, de teljes ridegségében Kálvin János fejtette ki. Révész Imre protestáns tanár fogalmazása szerint a következő:

„Kálvin rettenetes következetességgel fölállítja azon tant, hogy az Isten az emberek romlott tömegéből már eleve csak egy bizonyos meghatározott számot választott ki az üdvösségre és örök életre, a többiek pedig örök kárhozatra rendelte. Az Isteunek ezen örök végzése ellen vagy ennek megváltoztatására az ember *sem jót, sem rosszat egyáltalán nem tehet*. Aki eleve kiválasztott, az a kegyelemből *soha és semmiképen ki nem eshetik*, aki el nem választott, az bármit tegyen, *mégis az örök kárhozat fia marad*. És hogy az Isten a maga szabad tetszése szerint, csak némelyeket választott az örök életre, abban semmi igazságtalanság nincs, mert miután az emberi természet annyira meg van romolva, hogy az minden jóra merőben képtelen, nem mástól, hanem egyedül az Isten örök tetszésétől függ az, kiket rendelt örök életre és kiket hagyjon örök kárhozatra. Azon ellenvetésre, hogy az embernek a jóra igyekeznie sem kell, Kálvin ily értelemmel felelt: Isten törvényei tiszták, világosak és határozottak; annál fogva azok szerint élni kötelezve vagyunk s aki azokat megsérti, büntetésre méltó; Isten elővégzeti akarata (praedestinatio) ellenben titkos s efelett tépelődnünk nem kell.“

Nekünk katolikusoknak a Luther s főleg Kálvin által értelmezett praedestinatio *idegen*. A katolikus tanítás szerint: *Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és a mennyországba jusson*. A praedestinatio azért volt jó a reformátoroknak, mert beleillett a tanításukba: *szabadakarat nincs*. A katolikus tanítás szerint *van szabadakarat* s a cselekedeteinkért felelősek vagyunk ... Az Isten nem igazságtalan, hanem igazságos, aki csak a jót jutalmazza és a rosszat bünteti. A protestáns tanításban nem ismerünk rá a mi jóságos Jézusunkra, arra a Jézusra, aki magához ölelte a kis gyermekeket, aki megbocsátott a bűnbánó Magdolnának, a tékozló fiúnak, a halál óráján megtérő latornak, aki jó pásztornak nevezte magát, aki ott hagyta a 99 juhót, hogy megkeresse a századikat, az elvesztettet. Ha Kálvin praedestinatiojának van igaza, ezek közül akármelyik a pokol martaléka is lehet, mert hiszen semmi sem függ a jóságtól, a bűnbánattól, hanem minden egyedül a kiválasztottságtól. A protestánsok szerint ez az imádandó *isteni önkény*. Mondjátok: érdemes-e akkor jót cselekedni? érdemes-e tartózkodni a bűntől, ha az Isten úgyis elítélt már? Mi tarison vissza? a világi törvény hatalma? De hátha sikerül azt kikerülni? Hiszen akkor az amerikai gengsztereknek van igazuk!

Ha kálvinista volnék és az isteni önkény az ő előre való örök elhatározása alapján a pokolba taszítana, a csontjaimat emésztő lángok közül

felordítanék a csillagos mennyországban lakozó istenhez és azt kiáltanám: *Minek teremtettél Uram, ha azért teremtettél, hogy a kínjaimat láthassad? Miért nem hagyta számomra a nemlétezőt, hogy ne tudtam volna semmit se a világról, se annak örömeiről, még kevésbé az örökké való kínokról.*

De ha a katolikus tanítás szerint kerülnek a szenvedések poklába, beleverném a fejemet a kárhozat legélesebb sziklájába és vádolnám önmagamot, hogy miért nem hallgattam az Isten figyelmeztető szavára. Mert az Isten hívott, segített, emelt, de én visszautasítottam az ő segítő kezét, inkább kellett az édes bűn, mint az önmegtagadó áldozat. Minden kinomnak magam vagyok az oka.

A katolikus tanítás szerint az Úristen öröktől fogva tudja azt, hogy az ember az örök boldogság részese vagy az örök kárhozat áldozata lesz-e. Mint ahogyan öröktől fogva tudja, hogy a kedv után szerdának és a farsang után a böjtnek kell elkövetkezni, azonban az Isten azért ítélte boldogságra vagy kárhozatra az embert, mert azt is tudta, hogy az ember a saját akaratát szerint elfogadja vagy nem fogadja el az Isten segítő kegyelmét, tehát megérdemli vagy nem érdemli meg a boldogságot. Tehát nem azért üdvözül vagy kárhozik el, mert azt az isteni önkény öröktől fogva úgy határozta el, hanem azért, mert ezt vagy azt a sorsot érdemelte.

Ó! mennyi energiát, mennyi nemes és nagyraihivatott tehetséget bontott már meg az a gondolat, hogy hiába iparkodik, mert ennek vagy annak úgyis így vagy úgy kell történnie, mint ahogyan öröktől fogva elvégeztetett. Az életben látott sok keserű tapasztalat közül csak egyre hivatkozom: a nagy Tisza István esetére. Ha az a nagy ember, akinél nagyobbstílusú, acélosabb energia alig volt akkoriban Magyarországon, idejében elmenekült, mint ahogyan elmenekült Károlyi József gróf, Széchenyi Viktor gróf, vagy P. Bangha Béla és mások és nem várja azt, amiről úgy hitte, hogy „ennek így kellett történni”, akkor 1—2 hónap múlva talán ő lett volna Magyarország egyik legnagyobb fia, aki az ő ismert energiájával megszabadította volna hazáját a kommunisták rémuralmától és az utána következő tenger gyásztól.

Testvérek! mi ridegnek és kegyetlennek látjuk a szenvedésre praedestináló, az emberi sorsot egyedül az isteni önkény alapján intéző akaratot — mi a mi Istenünket jóságos, irgalmas, a legparányibb embernek is jó és boldog sorsot szánó Istennek nézzük. Ezért ne csodállatok, ha mi a protestáns tanítást szomorú tévedésnek tartjuk, ezért nem fogadhatjuk el és október 31-én nem ünnepeithetünk!

HOGYAN TERJEDT EL S MI VOLT AZ OKA A PROTESTANTIZMUS ELTERJEDÉSÉNEK?

A mai ember talán úgy képzei el, hogy az emberek meghallgatták a katolikus és protestáns szónokokat, összehasonlították őket egymással, látták, hogy a protestáns vallás szebb és jobb mint a katolikus, tehát bejelentették kilépésüket, építettek maguknak új templomot és megtörtént az elszakadás. — Nem így történt.

Luther kora a nagy átalakulások kora volt.

Nemcsak a pogány és keresztény szellem összetűzésében, a hatalom és alárendeltség, a dúsgazdag nagyurak és szegénységben sínylődő parasztok, hanem a politika terén is.

Olaszország és Németország, a pápák és német császárok évszázados harca ismeretes. Benn Németországban az apró fejedelmek minél nagyobb hatalomra és gazdagságra törekedtek a császár rovására. A kolostorok, püspökségek gyönyörű birtokai csak fokozták éhségüket.

A régi lovagok a puska por föltalálása óta elvesztették döntő szerepüket a háborúskodás terén. Helyüket a polgári származású katonák foglalták el. Tétlenségre és nyomorúságra kárhozottatott rablólovagokká süllyedtek. A birodalmi gyűlés, főleg a papság befolyására, igyekezett őket megrendszabályozni s emiatt gyűlölettel voltak eltelve a papság iránt. A nagy lőporrobbanásokkor ezek lettek Luther legerőszakosabb hívei. Vezérük, Bickingen Ferenc, Luther legrajongóbb híve, tipikus példája a rablólovagoknak.

A városok Amerika felfedezése óta mértéktelenül meggazdagodtak s azon voltak, hogy főleg az egyházi uralkodóktól függetlenítsék magukat.

Az Egyház reformálását — in capite et in membris, a fejben és tagjaiban — minden mélyen gondolkozó ember óhajtott. Nem a tanításban, hanem az emberekben. Óhajtották a visszaélések megszüntetését s a krisztusi eszményhez való visszatérést. Az Egyház fegyelmét megúnt emberek viszont a kanóc fellobbanását várták, amely a puska poros hordót felrobbantja.

Ekkor lépett fel Luther Márton,

a germán óriás, a népszerű szónok, a német nyelv nagymestere, a roppant munkabírási író, aki „Isten küldöttének” nevezte magát: „Én voltam az, akinek az Isten először kinyilatkoztatta magát (L. W. W. A. 10., 8.).” „Az Úristen 1000 év alatt egyetlen püspöknek sem adott semmi kegyelmet, mint nekem.” „Ha én elesem, elesik Krisztus, a világ ura. És föltéve, hogy

ő elesik, én inkább akarok vele elesni, mint a császárral állni" (Briefwechsel 8., 51.) „Nemcsak szent Huss János jövendőlte rólam, hogy az emberek hallani fognak egy hattyút énekelni, hanem a római próféta is, hogy én leszek az eljövendő remete, aki a pápaságot összerombolom." (L. W. W. A. 30., 3., 387.) Képeket rajzoltak, amint a Szentlélek a glóriás Luther fölött lebeg. *Sok ember tehát Luthert Isten küldöttének gondolta.*

Luther nem akart a katolikus Egyháztól elszakadni.

Sokáig ő maga is azt hitte, hogy a szabadakarat tagadása s a hit egyedül üdvözítő volta összeegyeztethető a katolikus tanítással. A hiba szerint csak az volt, hogy az Egyház addig nem vette azt észre, „a pad alatt volt" s most, hogy az Isten neki „először nyilatkoztatta ki magát", most ő van hivatva az új tanítást hirdetni. Három éven át gy kezdett a pápát meggyőzni, hogy az ő tanítása Krisztus igazi tanítása. Még 1520 október 13-án is ezt írta: „Nekem a pápa személye ellen nem volt soha semmi kifogásom. Szívesen engedek mindenkinek mindenben, de az Isten ígését nem hagyom el." Mikor aztán a pápa 1520 végén Luthert eretneknek nyilvánította, megtörtént a szakadás.

Sok embernek azért tetszett az új vallás, mert

a protestáns vallás a világ legkönnyebb vallása.

Luther szerint az üdvösségre egyedül a hit szükséges. A katolikus vallás szentségei közül tulajdonképen csak a keresztséget hagyta meg. Az Egyház egész kegyelmi tana Luther szerint csak a hit-ben összpontosult. Az Úrvacsora, az Oltáriszentség, a szentmise, a katolikus vallás központja, napja, szerintük csak szimbolum, emlék maradt és nem hódolatot, imadást parancsoló szentség. A protestantizmus a bűnök egyéni megvallását (noha Luther maga élete végéig gyakran gyónt) elvetette. Elmaradt az önsanyargatás, a böjt, a bűcsúk, a jócselekedetek, megszűnt a katolikus értelemben vett felbonthatatlan házasság, szükségtelen lett az utolsó kenet, megszűnt a papi nőtlenség stb.

A protestánsok mondják ugyan, hogy „a keresztyén élet nem teremthet mást, mint jócselekedetet." (Révész: A reformáció 17. l.) Luther azonban állandóan hangoztatta, hogy „a jócselekedetek az üdvösség elnyerésére egyáltalán nem szükségesek". „Az ember szellemi erői nemcsak megromlottak, hanem ki is vannak irtva úgy, mint az ördögben. Az ember csak azt tudja cselekedni, ami az Isten ellen van." (Luther a Galatai levél magyarázatában.)

A protestánsok is mondják, hogy a parancsokat meg kell tartani, Luther azonban ezt így értelmezte: Isten a törvény (a tízparancsolat) által ezt mondja: „Tedd ezt, ne tedd azt, az evangélium azonban megfordítja a dolgot és így szól: Nézd jó ember, az Isten megölette magát és megszű-

badított téged a haláltól és büntől. Hidd és fogadd el ezt és üdvözülsz.“
(L. W. W. A. 16., 367.)

A protestánsok tanítják, hogy az ember sorsa öröktől fogva el van határozva, Luther azonban ezt is mondta: „Légy bűnös és vétkezz bátran, csak higgyél még bátrabban, Krisztustól nem választ el a bűn, mégha ezer gyilkosságot és ezer paráznaságot követünk is el napjában.“

Csupa ellenmondás. Ha becsukja az ajtót, nyitva hagyja az ablakot és ha becsukja az ablakot, nyitva hagyja az ajtót a bűnt elkövetni akaró ember számára. Ezért a protestantizmus a legkönnyebb vallás.

A protestantizmus kihirdette az evangéliumi szabadságot és meghagyta a bibliát, amelyet mindenki szabadon, a maga belátása szerint magyaráz. A régi 1500 éves, mindenkor változatlan Egyház helyett megmaradt a szószéken egy-egy ember, aki a maga egyéni felfogása szerint magyarázza Krisztus tanítását. Ezren ezerféleképpen s a hallgatók elfogadják vagy nem fogadják el a magyarázatot, mert hiszen a biblia magyarázása nem egyedül a prédikátor joga, hanem minden ember egyéni kiváltsága.

Luther „evangéliumi szabadsága“ lobogó tűzként terjedt tova. A régi rend elégedetlenei megmámorosodtak tőle és mohón szívták magukba.

Voltak, akiket Luther másik fegyvere hódított meg: az, hogy

Luther volt századának leggerombább írója és szónoka.

Erről némi fogalmat nyújt pl. a VIII. Henrik angol királyhoz írt levele: „Bizonyos vagyok abban, hogy az én tanításom az égből származik. Az angol király azonban nem egyéb koronás számárnál, űrült gazember, szemtelen királyi fecsegő, disznók- és szamarak szemetje. Bolondabb a bolondnál, akit ...-ral (mit Dreck) kell megdobálni. Ez a buta számár, ez a tomista disznó nem egyéb, mint királyi cím alá bújt farsangi bolond. Csak sörke még, amely nem fejlődött ki tettivé. Az apja tett volt. Számár, aki a zsoltárt akarja magyarázni, helott csak zsákhordásra való, istenrabló gyilkos. Kiválasztott eszköze az ördögnek, tengeri szörnnyetege a pápának, leghitványabb csirkefogó, egy bolondtól és ördögtől származott szörnnyizűlött, akinek ördög az apja.“

Hogy a pápáról miket írt, azt a magyar nyelv és toll alig bírja el. Akihez az elszakadás előtt ezt írta: „A te szavad Krisztus szava, a te személyedben Krisztus él és uralkodik“ és Krisztus beszélt — az elszakadt Luther egyszerre Antikrisztus, bestia, sárkány, krokodilus, „ördös zsidó, ördög, ördög inasa, rosszabb a töröknél, bálványimádó stb.“ „...ünk a pápát és az ő országát átkozni, gyalázní és mocskolni kell és nem szabad befogni a szánkat. Egyesek azt hajogadják, hogy mi nem tudunk egyebet, csak a pápát és a hozzátartozóikat átkozni, szidni, gyalázní. Igenis, ez nem lehet másként“ stb. (L. W. W. A. 28., 86.) A pápáról rajzolt gyalázatos és ...

torító képeket, Luther asztali beszédeinek tartalmát említeni a jó izlés tiltja. S mindez azért, mert a pápa ragaszkodott Krisztus ősi hitéhez.

A protestánsok azt szokták mondani, hogy Luther haragja szent harag, izlés dolga. Annyi bizonyos, hogy Krisztus Úrunk, az apostolok és a szent atyák más módon akarták meggyőzni a lelkeket. Az új stílus más lett.

Hogyan fordult Luther a parasztok ellen?

Ha Luthernek az első években széles körben voltak hívei, még a régi Egyházhoz ragaszkodók közt is, a parasztlázadás a legmegrögzöttebb optimistákat is kiábrándította. Az elnyomott parasztok, akiknek kezdetben Luther is kedveskedett, az „evangéliumi szabadságot“, a biblia szabad magyarázatát úgy értelmezték, hogy kötelességeiket csak akkor kell teljesíteniök, ha az a Szentírásból is igazolható. Mi pedig Szent Pál azt mondta, hogy nincs különbség szabad ember és rabszolga közt, megindult a történelem egyik legvéresebb és legborzalmasabb lázadása. Őltek, raboltak, gyújtogattak és a legválogatottabb kínzásokkal végezték ki a földesurakat, azok feleségeit és gyermekeit. Ekkor írta Rotterdami Erasmus, a régi pártfogó, Luthernek: „A te szellemed gyümölcsét aratjuk. Te ugyan mérges írásokkal el akarod hárítani magadtól a gyanút, azonban általános a meggyőződés, hogy a veszedelmet a te könyveid támasztották, amikor a szerzetesek, püspökök és zsarnokok ellen az evangéliumi szabadság érdekében írtál“.

Luther pedig „Wider die mörderischen Bauer“ című iratában így írt: „Nincs veszedelmesebb a megvesztett parasztnál, ha jóllakott és erőszakoskodhatik. Ne irgalmazzon nekik senki, hanem szűrje, fojtsa meg, üsse, ahol éri, mint a veszett kutyát. Hűtlen, engedetlen, lázadó tolvajok, rablók, gyilkosok, istentagadók, nincs közöttük egyetlen egy sem, aki tízszeres halálát nem érdemelné. A számár azt akarja, hogy püföljék, a népet is erőszakkal kell kormányozni.“

Mikor pedig a nép előtt népszerűtlen lett, ezt írta: „Másként állnék most a pápasággal, ha a lázadó gyilkosok el nem halászták volna tőlem a parasztokat.“

Mikor édesapja nagybeteg lett, nem mert elmenni halálos ágyához, mert félt a parasztok bosszújától.

Luther és a rossz papok.

1525-től fogva már nem a nép, hanem a zavarosban halászók, a vagyonehes nagyurak, váruak és a fegyelmet nem tűrő papok lettek Luther legfőbb támogatói. Az utóbbiakról írta: „Amint látom, a mi szerzeteseink közül igen sokan azért hagyják el a kolostort, amiért oda bementek: a hasukért és a test szabadságáért. A sátán alapos büzt terjeszt általuk a mi jóillatú szavaink ellenében. Dehát mit csináljunk? A renyhe népség most is a neki valót keresi. Ezért okosabb, ha csuha nélkül vétkezni és mennek vesztükbe.“ (L. W. 21., 26.)

Rotterdami Erasmus pedig ezt írta róluk: „Akik elhagyták a kötelező zsolozsmázást, most egyáltalán nem imádkoznak. Letették a farizeusi kötöttséget és rosszabbak, mint azelőtt voltak. Most virágzik az evangélium, mert a papok és szerzetesek a törvények vagy legalább fogadalmaik ellenére megnősülnek. Nézz körül: tisztább-e a házasságuk a pogányokénál?”

Luther legelső párifogója

Hesseni Fülöp örgróf volt, akinek több gyermeke volt ugyan a feleségétől, azonban még egy „törvényes” feleséget akart. Megígérte Luthernek, hogy ha megengedik neki a kettős házasságot, akkor a kolostorok vagyonára nézve készségesen mellettük lesz. Ha nem engedik meg, akkor a katolikus császárhoz pártol. Az engedélyt Luther, Melanchton és Eucerus írták alá. Hangsúlyozták, hogy az örgróf maradjon meg az új vallás védőjének, amely szegény és kicsiny, de szüksége van olyan jámbor fejedelmekre, mint a hesseni örgróf. A második házasságot nem kárhoztatják, csak kikötik, hogy titokban maradjon, mert a birodalmi törvények szigorúan tiltják a többnejűséget. Mikor aztán mégis köztudomásúvá lett, Luther így mentette magát: „El kell viselnünk az ördögöt (und sein Dreck), mert élünk. Azért hát csak előre a pápisták ellen. Nektünk nem lehet és nem is akarunk engedni.”

Luther egyik legelsőbb segítő fegyvere a katolikus vagyon elkobzása volt.

Luther 1520-ban „a keresztény nemességhez” felhívást intézett, amelyben azt írta, hogy „ha a többség az evangélium mellett van, akkor korlátlan hatalommal bír a pápa, püspökök, papok és apácák fölött”. „Minden hatalom felségéd kezében van s minden kolostor és szerzetes ház felségéd kezeibe hullott” — írta János Frigyes szász választófejedelmnek. Addig a pápa és a püspökök voltak az Egyház fejei, most ez a hatalom a lelkiekben és anyagiakban a fejedelmek kezére ment át. Ők gyakorolták a püspöki hatalmat és övéké lett az egyháziak minden birtoka. Ez kellett nekik. Seregestől indultak is Luther táborába. És ha ma akadna egy olyan lehetőség, hogy vallásváltoztatás révén ezer és ezer holdakat lehetne szerezni, nem nehéz elképzelni, hogy hányan lennének protestánsból katolikusok és katolikusokból protestánsok. Természetes, hogy Luther az új vagyonnal a kötelezettségeiket is követelte. A helyzet azonban Luther szerint más lett: „A helyzet hétszeres rosszabb most, mint azelőtt volt. Mióta mi tanítjuk az evangéliumot, az emberek lopnak, hazudnak, csalnak, esznek, isznak és mindenféle bűnt követnek el. Egy ördögöt, a pápaságot kiűzték belőlük, és hét sokkal rosszabb jött helyette, ahogyan most a fejedelmeknél, uraknál, nemeseknél, polgároknál, parasztoknál látjuk.” (L. W. A. 28., 763.)

Luther az inkvizíció és valláskényszer mellett.

Luther 1527-ben azt írta János szász választófejedelemhez: „Aki a szentségek vagy egyébként a hit dolgában gyanús, azt elő kell vezetni, ki kell hallgatni. Ilyen inkvizíciót ki kell terjeszteni a világiakra is. Ha tévedésüktől elállni nem akarnak, egy meghatározott időn belül el kell hagyniok az országot, szigorú büntetés terhe alatt meghagyva nekik, hogy többé az országban magukat mutatni ne merészeljék — akár papok legyenek, akár világiak.“

Luther 1525-ben ezt írta: „A többség ne tűrje, hogy mindenki azt higgye és azt tanítsa, amit akar, mert vagy evangélium vagy hazugság. A misét, mint istengyalázást meg kell tiltani, mint ahogyan az utcán is el kell tiltani a megbomlott eszű emberek káromkodását“.

Mikor János herceg 1525-ben szász választófejedelem lett, Luther jelentette neki, hogy 500 mérges pápista papot elkergették.

A protestantizmus nagy elve: *cuius regio, illius religio* — *akié a föld, azé a vallás*. Ennek értelmében a földesúr rendelkezett alattvalói, jobbágyai vallásával. Lefoglalta a katolikus egyházi vagyont, a templomokat magának, a papokat elkergette és helyettük odaállította az újhíttű prédikátorokat. Mit tehettek a hívek? Hiszen mindentűt zavar, forrongás volt. Volt olyan város, amely 15-ször változtatta a vallását, aszerint, ahogyan egyik vagy másik hatalom kerekedett fölül. Kivándoroltak, vagy méltatlankodtak, sírtak, duzogtak, aztán lassan belenyugodtak abba, amin változtatni nem tudtak. Az új prédikátorok eleinte megtartották a régit, miséztek, gyóntattak, litániát tartottak stb. Luther maga mondta: „Hála Isten, a mi templomaink semleges dolgokban úgy vannak berendezve, hogy az idegen — legyen az lengyel vagy spanyol — ha a prédikációinkat nem érti, hanem csak a misénket, kórusunkat, orgonánkat stb. látja, azt fogja mondani, hogy igazi pápista templomban van, mert semmi különbség sincs köztünk és köztük.“

Testvérek! feleljetek: meggyőződés, szeretet, tisztánlátás vagy lelki kényszer, anyagi erőszak, félrevezetés volt-e a kereszténység szétszakadásának oka? A választ adjátok meg ti, mi csak azt érezzük, hogy október 31-én nem ünnepelhetünk!

HOGYAN TERJEDT A PROTESTANTIZMUS

Svájcban

Harc, vér és rombolás útján. Zwinglinek, az első svájci reformátornak jelszava volt: *a reformáció vért kíván*. 1531-ben el is esett a kappel csatában. A legszenvedélyesebb és legridegebb újtó azonban Kálvin János, a katolikus vallás kérlelhetetlen ellensége volt. Mindent és mindenkit összetört, aki neki nem engedelmeskedett. A templomok ékességeit össze rombolta és csak a puszta falakat hagyta meg. A gyerekek köteleit kötötték a feszületek és szobrok nyakára és nagy ujjongások közt hurcolták ki a piacra, ahol nagy zsivajjal égették el a gyóntatószékekkel, szerintük „az emberiség kínzóeszköze”-vel együtt. Genfben, az új Jeruzsálemben kegyetlenül büntetett, 3 hónap alatt 34 halálbüntetést hajtottak végre. Köztük kivégezték Servet Mihály orvost, aki a Szentháromságot tagadta. Mindezt az új vallás szabadság nevében.

Franciaországban

csakúgy mint Németországban és Svájcban a nagyurak voltak a protestantizmus első terjesztői. Ők is azért, hogy az egyház vagyonát maguknak foglalják le. Ezernél több katolikus templomot leromboltak, 3000 katolikus papot megöltek, volt olyan, aki a papok levágott füleiből nyakláncot készített magának. Az Oltáriszentséget lábbal taposták, a sirokat feldúlták. Mivel a katolikusok nagyrésze ragaszkodott régi szép vallásához, így az ország két részre szakadt és szörnyen gyűlöltek egymást. Mikor a hugenották (protestánsok) a politikai hatalmat is magukhoz akarták ragadni és Medici Katalinnak, a király anyjának meggyilkolását tűzték ki célul, a királyné rábírta fiát, IX. Károly királyt, a támadók kiirtására. A gyűlölet akkora volt, hogy az ellenfél közül senki sem árulta el a készülődő támadást. 1572. aug. 18-án este harangszó or kezdődött a borzalmas vérfürdő, a *Bertalan-éj*, amelynek a történetírók szerinti 5–70 ezer közt volt az áldozata.

Angolországban

300 esztendő volt már a gyönyörűen virágzott a katolicizmus. A protestantizmust VIII. Henrik angol király hozta be azért, mert a pápa nem engedte meg neki, hogy elkeresse törvényes feleségét, akitől 5 gyermeke született. VIII. Henrik önmagát jelentette ki az ország egyházi és világi fejének és megkezdte a régi vallás kiirtását. Ezrekre menő egyházi intézményt szüntettet meg „Isten és a király” tiszteletére. Körülbelül 100 millió

korona értékű egyházi vagyont kobzott el. Aki a hűbéresköt nem tette le, az életével és vagyona elkövetésével fizetett. 38 év alatt két királynét, két bíborost, két érseket, 18 püspököt, 13 apátot, 18 teológust, 12 herceget, 164 nemesi és körülbelül 70 ezer embert végeztetett ki, amint Maculay, az angol protestánsok nagy történetírója írja: „állati szenvedélyből és önző politikából”.

Ha Franciaországban azért üldözték a hugenottákat, mert azok Medici Katalint, a mindenható királyasszonyt akarták láb alól eltenni, Angolországban kizárólag vallásuk miatt üldözték a katolikusokat. Erzsébet királyné ezeket végeztetett ki csak azért, mert katolikus istentiszteleteken vettek részt. A kémek állandóan „bűnösök” után kutattak, az inkvizíció szüntelenül működött. Knox Jánosnak, a skót főreformátornak, Kálvin János tanítványának jelszava volt: „Inkább ezer ellenséget lássak hazám ellen vonulni, mint egyetlen misét”. A körmeneteket szétkergették, a képeket, szobrokat felégették. 20 font (500 pengő) havi büntetést fizetett az, aki az anglikán istentiszteleten nem akart résztvenni, 100 fontot az, aki gyermekét nem anglikán lelkésszel kereszteltette meg, szintúgy akinek házasságát nem anglikán lelkész áldotta meg, 10 fontot fizetett, aki katolikus papot, vagy katolikus embert vendégül látott házábanál. Katolikus ember nem lehetett bíró, orvos, tanító, gyám. Ha a katolikus család egy gyermeke protestáns lett, az örökölte az egész család vagyonát. Minden katolikus nemes köteles volt a házába anglikán lelkészt fogadni, aki ezt nem tette és az anglikán vallás felvételét megtagadta, annak vagyonát elkobozták. O'Connell még a múlt században is panaszoita, hogy Wallstown városban 3063 katolikus és egy protestáns lakott s a 3063 katolikus köteles volt az egy protestáns lelkészét eltartani. Az angol királyok egészen V. György királyig a koronázási esküben megátkozták a katolikus vallást.

Irország.

Emberi toll nem tudja leírni és legfeljebb a keresztényüldözések első századaiban volt példája annak, amit az ír katolikusok vallásukért szenvedtek. A gyönyörű ország lakossága 50 év alatt 8 millióról 4 millióra fogyott. A többiit kiűldözték, mint az üldözött vadat, vagy kivándoroltak. Indiába 20 ezer embert adtak el rabszolgának. Nálunk Magyarországon 1, szóval egyetlenegy kálvinista lelkész pusztult el a gályarabságban, mert a magyar szabadság hívei és az osztrák zsarnokság ellenségei voltak. Irországban milliókat irtottak ki csak azért, mert katolikus vallásukhoz hívek maradtak. Északamerika, Ausztrália hithű katolikus népe az angol zsarnokság miatt hagyta el régi hazáját és lett magva a két világrész nagyszerű katolikusságának.

Hollandia

a spanyol fennhatóság szigorú rendszabályai folytán elidegenedett a régi uralomtól és szívesen fogadta a protestáns szabadságot. Ennek a szabad-

ságnai zászlója alatt 1566-ban a csőcselék egy hét alatt 400 katolikus templomot rombolt szét. A gyönyörű műalkotásokat, világhíres művészek képeit, szobraikat, az üvegfestészet remekeit semmivé tették. Az antwerpeni bűcsűjáróhely gyönyörű Krisztus- és Mária-szobrainak nyakára kötelet kötöttek, piacra hurcolták és összetörték, összeromboltak 72 oltárt, végül semmivé tették Németalföld legszebb remekművét, a nagyszerű orgonát.

Dánia, Svédország, Norvégia

a protestantizmust szinte kizárólag a katolikus egyházi vagyon elkobzásáért hozta be. Wasa Gusztáv, hogy a szabadságharc óriási pénzáldozatait pótolja, elvette a katolikus egyházi vagyont. Az Egyház földjeit, arany, ezüst drágaságait az államadósság törlesztésére fordították. A nemesség birtokában hagyták az 1544-ig elfoglalt egyházi birtokokat. Ezzel együtt járt a régi vallás megtagadása és csak egyedül Luther vallása nyert szabadságot. A gyűlölet a katolikus vallás iránt még ma is oly erős, hogy katolikus ember nem viselhet közhivatalt.

Magyarország

A mohácsi vészig szigorúan ragaszkodott ősi katolikus hitéhez. A pápát mindenki a nemzet édesatyjaként tisztelte, hiszen 500 esztendőn keresztül volt az ország védelmezője még a királyok túlkapásaival szemben is. Amit pedig a pápák a török terjeszkedése ellen tettek, az szinte példátlan a nemzetek történetében. A hiba nálunk is az volt, mint a többi országokban, hogy a főpapok, mint kiváló képzettségű férfiak, állami ügyekkel is illetőleg főleg azokkal foglalkoztak. A királyi főhatalokat a tudós főpapok öltötték be. A mohácsi csata fővezére a tudós és jámbor életű Tomori Pál, előbb ferences szerzetes, aztán kalocsai érsek volt. A mohácsi csatában meghalt az esztergomi, győri, pécsi, kalocsai, csanádi, váradai érsek, illetve püspökök. Velük együtt pusztult ezer meg ezer lelkipásztor.

A magyarok, érezvén a török nyomást, már 1521-ben a magyar nemesség szellemi vezérét, Werbőczy Istvánt küldték V. Károly császárhoz, hogy tőle a török ellen segítséget kérjenek. Werbőczy ezeket jelentette: „Elmenvén Pannóniából Károlyhoz, a győzhetetlen császárhoz, az egész római birodalom fenséges fejedelmeinek gyűlésére, szokatlan és hihetetlen dolgokat hallottam Lutherről. Ezt a különben sikamlós és állhatatlan embert, aki a saját bűneiből akar dicsőséget, sokan, nagyon ostobán, nem kisebbnek magasztalják, mint Szent Pál apostolt. Nagyon fájt nekem ez a dolog és Isten a tanúm: nagyon csudálkoztam sok embernek fölöttébb való könnyelműségén a hit dolgában“.

Említettük már, hogy Luther lebeszélte a német főurakat a török elleni hadjáratról, mert „a török támadás Isten igazságos büntetése“. Luther szerint egy ellenség van: a pápa meg a katolikus fejedelmek.

„inkább kell a pápa meg a katolikusok ellen harcolni, mint a török ellen“.

A német segítség elmaradt, mi magunk nem birtunk Szulejman rettentő hatalmával megküzdeni. 1526-ban Mohácsnál porbahullt a magyar zászló és 600 éves történelmi dicsőség. Jellemes, keményderekű magyarokra lett volna szükség, hogy az országot újra lábbaállítsák.

Frangepán Ferenc 1540-ben így jellemezte a hazai állapotokat: „Úgy a János, mint a Ferdinánd-párti urak elidegenedtek a hittől és arra törekedtek, hogy az Egyház javait elfoglalhassák és a maguk javára fordíthassák, részint azért, hogy a töröknek járó adót kifizethessék, részint hogy maguknak megtarthassák. Magyarországon az összes hatalmasok, kevés kivétellel, új emberek, alacsony származásúak, akik feleségeik vagyonából gazdagodtak meg, akiknek atyja vagy férje, akiknek ők szolgálók voltak, meghaltak a csatateren. A többiek rablás, vagy pedig folytonos pártváltoztatás útján gazdagodtak meg... ezért nem csoda, ha ezek a politikában és a vallásban az újítások felé hajlanak és semmit sem gyűlölnék jobban, mint az igazságos, keresztény és tisztességes életet.“ (Egyháztörténeti emlékek, III. 468.)

Ilyen körülmények közé került a magyar katolicizmus. Németországból hírülhozták a hitújítók az új módot, hogy aki elhagyja a régi hitet, elfoglalhatja az egyház vagyonát. A vagyonossá lett földesúrak aztán a „cuius regio, illius religio“ = „akié a föld, azé a vallás“ elve alapján — mindent elkövettek a régi hit kiirtására és az új hit meghonosítására. A régi papok közül sok a mohácsi csatában esett el, a megmaradtak közül sokat az újhitűek vagy elkergettek, vagy agyonverték. Hogy mennyire kevés volt a régi hit hirdetőinek a száma, kitűnik abból, hogy pl. Fejérmegyében összesen három katolikus plébánia maradt: Mórton, Fehérvárott és Bodajkon. Az országgyűléseken másfélszáz esztendőn keresztül állandóan folyt a panasz, hogy a nagyurak elrabolják az Egyház vagyonát. A bepanaszoltak legtöbbször azok közé tartozott, akiket a protestáns történetírás az új hit apostolaiként dicsér. Ezek közé tartoztak: Báthory András, Serédy Gáspár, Bebek Ferenc, Perényi Péter, Balthazar Deák, Tompa Péter stb. stb. A győri káptalan 1530-ban pl. így panaszkodik ellenük: „Hihetetlen vadsággal dühöngenek a javadalmasok, plébanosok és szegény jobbágyok ellen. Némelyeket megöltek, másokat kegyetlenül elverték, másokat — eltörve kezüket és lábukat, borzasztó börtönbe vetettek, többet közülük munkára fogtak és pénzt és állatokat zsaroltak ki tőlük. Házaikat lerombolták, sőt azt is megtették, hogy elfogták a papokat és átadták őket a törököknek megcsönkítésre. (Egyh. tört. eml. II, 71.)

Akit a császár akart megbüntetni, az a fejedelem védőszárnyai alá menekült s akit a fejedelem, vagy a hatóság vont felelősségre, az a császár pártjára állott.

Legfőbb védő azonban mindenkép a török volt. Amint Melanchton

1544. május 31-én írta: „Közepesen terjed Magyarországon az evangélium azokon a helyeken, amelyek török kézen vannak“ (E. T. E. IV. 361.)

Gyulai Torda Zsigmond pedig ezeket írja 1545-ben Melanchtonnak: „Tudd meg, hogy a török joghatása alatt mindenütt szabadon hirdetik az evangéliumot, úgy hogy az Isten legnagyobb jótéteményének mondhatnád, hogy megengedte, hogy e területek török iga alá jussanak. Ha testileg szolgaságban vannak is, az evangélium napja fölkel és nagy vélemény-szabadság van. Bármely tanítónak vagy igehirdetőnek szabad átmenni az ő területükre és taníthatnak akár az iskolában, akár a templomban. (E. T. E. IV, 451.)

Zsigér Imre protestáns prédikátor 1549-ben ezt írja: „Az Úr teljesen csodás módon a török urak és előjárók által védett meg bennünket, akik amint látszik, kiválóan kedveznek nekünk“. (E. T. E. V, 188.)

Igy omolt romokba Magyarországon az 500 éves katolikus vallás, a legfőbb történelmi összekötő és fenntartó erő. Gyöngéjellemtű, pénzért, vagyonért mindenre kész harácsolók törték le a keresztet Hungária ormáról és tépték ki a magyar szívekből a hűség és szeretet eszményeit.

Ünnepelhetjük-e mindezeket október 31-én?

Nem ünnepelhetjük.

MELY VIDÉKEK LETTEK MAGYAR- ORSZÁGON PROTESTÁNSOKKÁ?

Azok, ahol a török járt: a Duna és a Tisza köze, a Duna melléke, Baranya, Somogy, Szentgotthárd környékének sík területei, a Tiszántúl síkságai. Erdélynek Magyarország felé eső részei. Ezeken a területeken a török segítette a protestánsokat s együtt irtották a mindkettőjük által gyűlölt katolikusokat. A protestánssá lett urak elvették a katolikus templomokat, elkergették a katolikus papokat. Az új prédikátorok egy darabig miséztek (később Úrfeimutatás előtt elhagyták az átváltoztatás szavait, de a kenyeret, kelyhet fölmutatták, úgy, mint ahogyan a katolikus misében szokás), litániát tartottak, gyóntattak stb. Eleinte a látható különbség csak az volt, hogy a misét magyarul mondták és hogy a papok megnősültek. A nép nem vette észre, mintha az ő kedves, régi vallása változott volna. Csak lassan, évek, évtizedek után, ahogyan a körülmények engedték, elmaradt az egyik, aztán a másik rész, kivitték a gyóntatószéket, eltűnt a Mária-szobor, az oltár stb. A nép csodálkozott, méltatlankodott, de mivel a prédikációban csak azt hallotta, hogy egyedül ez a helyes és hogy addig csak elrontott vallásban élt — belenyugodott. Mit is tehetett volna egyebet a szegény es gyenge nép? Nehéz volt, keserű volt az élet, imádkozni, Istenbe vigasztalást keresni kellett, 20—30—50 év múltán, pláne mikor az öregek egy jobb világba távoztak, mindez természetesnek és jónak látszott. Hiszen a vallásba *belenevelik* az embert.

Magyarországon a saját akaratukból csak a tótok és németek lettek protestánsokká. A felvidéki tótok, a szepesi és erdélyi németek.

A törökök által nem járt vidékek, a dimbes-dombos, hegyes, vizes, mocsaras területek, ahol a török ló és ágyú nem szívesen fordult meg — megmaradtak magyaroknak és katolikusoknak. Így maradt katolikus Vas megye, a Hegyhát vidéke a Rába mentén, Zalamegye, Győrmegyének a Duna által védett része, a Szigetköz, Sopronmegyének a Rába, Rápca, Répce, Hanság, Fertő által védett területe. A Csallóköz. Ettől északra a Zobor vidéke, a Mátyusföld 25 ősmagyar és őskatolikus faluja. A Mecsek hegyei közt 50 falu, a pálócság. A keleti és északi székelyek, a csiki székelyek, a Hargita alja, a Kézdi székelyek, Udvarhelymegye keleti és északi része.

Az alföld nagy része kálvinista lett, de Szeged, Csongrád, Kecskemét, Kalocsa, Tápió környéke, Szolnok népe, a Jászság, a matyók minden erőszak és felfang ellenére katolikusok maradtak.

Zalában, külső Somogyban Koppány népe annak idején legtovább maradt pogány, de amikor híve lett a katolikus vallásnak, kevésbé háborítottatva a pogánytól, mindvégig megmaradt katolikusnak és magyarnak. Ott a Bánfi, Betlen, Fülassa, Mikó, Báthori stb. családnevek ezerszázados katolikus magyar nevek. Ezeket a török nem háborgatta annyira, nem üzte el papjait, nem rombolta le templomait, nem erőszakolta a hithagyásra, nem pártolta az újhíti papokat, — tehát a nép megmaradt ősmagyarok és őskatolikusnak.

Amikor a törökök kitakarodtak,

a kipusztult területekre csaknem kizárólag katolikusok kerültek. Miért nem protestánsok is? Azért, mert a protestánsoknak nem voltak népfellegeik. A katolikus jászok szállták meg Pest, Heves, Arad, Csanád, Temes megyék kipusztult területeit. Csanytelek, Tömörkény, Kistelek, Pusztamérges, Kiskundorozsma stb. szíkatolikus népe török utáni letelepítés a katolikus népfölöslegekből. Württembergből, Elzászból, szintúgy a Felvidékről protestánsokat telepítettek az Alföldre, akik ma is ragaszkodnak németiségükhöz és tótságukhoz, míg a katolikus németek és tótok nemcsak érzésben hívei a magyar állameszmének, hanem lassan-lassan nyelvükben is magyarrá válnak.

A népszaporodás

elsősorban a katolikusokat jellemzi. Az 1910. évi népszámlálás Magyarországon 20.886,487 lelket talált. Ha az ország 1870-től kezdve úgy szaporodott volna, mint a latin katolikusok, akkor 1910-ben 22.345,582 lakosa lett volna. Ha úgy, mint a kálvinisták, akkor 20.018,725. Ha úgy, mint az ágostai evangélikusok, akkor 19.673,802. Ha úgy, mint a görögkeletiek, akkor 17.891,978 lakója lett volna Magyarországnak.

A PROTESTANTIZMUS ROMBOLÁSAI

Luther Wartburgban így töprengett: „Sokszor remegett a szívem a félelemtől, szemrehányásokat tettem magamnak: Hát te egyedül vagy a bölcs? Mindenki tévedett, csak te nem? Mi lesz akkor, ha te tévedsz? ha annyi embert magaddal rántasz a tévedésbe, az örök kárhozatba? Rettenetes dolog ellentámadni annyi száz esztendő megszámlálhatatlan ember-sokaságának, annyi nagy tekintélynek. Betartani a füleimet a vádak, panaszok és ítéletek szavai előtt.“ (Luthers Werke, 8., 411.)

Ez volt a lelke egyik fele. A másik pedig így tombolt benne: „A kevélység, harag és paráznaság szenvedélyei legyőzhetetlenek.“

A második hang túlharsogta az első s Luther kész volt inkább az egész régi Egyházat elpusztítani, mint meggyőződéséből engedni. Irtózatossal töltötte mindenre, ami katolikus. Úgy tett, mint az örökös, aki csalódott a neki jutott jussban: dorongot, fejszét fog és tör, zúz mindent, ami a keze ügyébe kerül.

Luther elörölte a hagyományokat,

vagyis az első keresztény századok szent és jámbor életű, legtöbbször vértanú egyházatyáinak tanítását. Ezek magától Krisztustól, vagy az apostoloktól hallották és látták a keresztény vallás magyarázatát és gyakorlati alkalmazását. Ők látták az Egyház megszervezését, azt, hogy Krisztus után ki volt az Egyház feje, kik voltak a kormányzók, hogyan és mit tanítottak, hogyan tartották az istentiszteletet, hogyan miséztek, hogyan szolgáltatták ki a szentségeket. Az apostolok és azok utódai gyökereztették a hívek lelkébe a boldogságos Szűz és a szentek tiszteletét, ők őrizték meg a tanítás tisztaságát, ők küzdöttek a tévtanítók ellen, akik Krisztus és az apostolok tanítását tévesen magyarázták.

Luther mindezt egy csapással elörölte

Neki a történelem s az ősi keresztény tanítás útjában voltak. Ő 1500 év után mindent legjobban tudott, tudta, hogy a bibliát hogyan kell magyarázni, az Egyházat hogyan kell kormányozni, a szentségeket kiszolgálatni.

Az angol protestánsok közül évente 10–15 ezer, nagyrészt tudós és jámbor ember, sok anglikán pap tér vissza a katolikus Egyházba. Megtérésüket igen sokszor azzal magyarázzák, hogy tanulmányozták a keresztény vallás történetét és állapították meg, hogy a jelen idők katolikus

vallása, tanítása, kormányzása, szentségei teljesen megegyeznek a legrégibb idők kereszténységével.

A protestánsok szerint a keresztény vallás egyetlen forrása a biblia

és a bibliát mindenki szabadon magyarázhatja. A helyes tanítás megállapítására nem kell pápa, nem kellenek püspökök, zsinatok, mert a Szentlélek a biblia minden olvasóját külön megvilágosítja. Ahogyan Luther mondotta: „Meg vagy keresztelve, tehát lelki ember vagy, az evangélium által jogod van ítéletet mondani minden felett és téged senki nem ítélhet meg. Mondd: minden hitem egyedül Krisztusban van s nem a pápákban és a zsinatokban. A hitem szerint bíró is vagyok, jogom van így beszélni: az én tanításom jó és igaz, azoké pedig gonosz és hamis. Neked a pápa is engedelmisséggel tartozik, oda kell feküdnie a lábaid elé“. (Luthers Werke, 13 K. 3. 358.)

Ez volt az úgynevezett evangéliumi szabadság, amely mámoros örömmel töltötte el az új hit híveit. Hiszen — úgy gondolták — most már föl szabadultak a zsarnokság igája alól.

Az a kérdés: olyan könyv-e a Biblia, amelyet mindenki szabadon és helyesen magyarázhat s amelyen mindenki eligazodik és mindenki megtalálja benne az Isten igazságát?

A Biblia egy többkezűes könyv, amelyet zsidó, szír, khald, görög nyelven írtak. Igaz-e tehát Luther ígérete, hogy a bibliát mindenki szabadon és helyesen magyarázhatja? Nem lehet igaz, mert az eredeti nyelvet kevesen értik s ezért azok számára le kell fordítani. Tehát az olvasó már nem a maga tudása, hanem a fordító magyarázata alapján hisz a fordító tekintélyének. Másrészt a Biblia ősrégi könyv, amelynek igazi értelmét, az egyes szövegeknek a többi szöveggel való összefüggését ismét magyarázni kell. A magyarázásra az emberek prédikátorokat választanak, akiknek magyarázatát elhiszik vagy nem hiszik el. Tehát a protestantizmusnak azt kellett elfogadnia, amit Luther olvasott. A különbség csak az, hogy az Egyházban a Szentlélek által megvilágosított, a püspökökkel egyetértő pápa magyarázza a bibliát 1900 év óta egy értelemben, míg a protestáns bibliamagyarázat annyiféle, ahányan magyarázzák. Ahogyan maga Luther mondotta: „Ahány fej, annyi szekta. Ha valamelyik tökfilkó álmodik, már azt hiszi, hogy a Szentlélek sugallta és már próféta akar lenni“.

Igy forgácsolódott szét a protestánsok kezében az egységes keresztény tanítás; mást tanított Luther, mást Karlstadt, Zwingli, Calvin, Münzer, VIII. Henrik stb. Így szabadították ránk azt a sok bibliamagyarázót, akik a jelenkorban úton-útfélen ágálnak. Ha egy facér suszterlegény megúnja a mesterségét, vallást alapít és akad, aki ráhallgat és eltartja. Amerikában szokás, hogy a lelkészt maguk a hívek előzetes vizsgálatnak vetik alá. Ha

nem tetszik, nem alkalmazták. A hittanosok külön lelkészt, külön imaházat és külön tanítást igényelnek. S ha a tanítás nem felel meg a felfogásuknak, nem eléggé testhezálló, a poklot és mennyországot nem tetszés szerint magyarázza, a lelkésztől megvonják a fizetést. Így lesz a tanítói hivatás egyszerű kenyérkereset.

Az Egyesült Államokban pár év előtt 170 hivatalos protestáns vallást mutattak ki. Németországban, Angliában, pláne az utóbbi időben senki sem ismeri ki magát a sok protestáns felekezet közt. Mást prédikál a lelkész, mást a káplán.

Kérdem: Ez volna Krisztus egyedül igaz vallása? Ezt a szárazvart tanította volna Krisztus? ezt sugallaná a Szentlélek?

Luther eltörölte a pápaságot.

Krisztus Urunk Simon apostol nevét Péterre (magyarul: Kőszikla) változtatta és ezt mondta neki: „Te Péter (Kőszikla) vagy és rád építem anyaszentegyházamat“. „Neked adom a mennyország kulcsait“. Másutt ismét Péternek mondá: Én könyörögtem érted, hogy ne fogyatkozzék a te hited és te erősítsd meg az övéit (Luk. XXII.) Krisztus Urunk ugyancsak Péternek mondá: Legeltesd bárányaimat és legeltesd juhaimat (Ján. XXI.)

A keresztény anyaszentegyház a legelső időktől fogva úgy tudta, úgy tanította és azt hagyta az utódokra, hogy Krisztus Urunk Szent Pétert a maga utódjának rendelte. Péter utódjai a római pápák lettek, akik az Egyház híveit kormányozták, akik megvédték a tanítás tisztaságát, hogy az a Bibliával és az Egyház mindenkor tanításával egybehangzó legyen.

Péter mellett az apostolok voltak az Egyház előjárói, akik minden vitás esetben kikérték Péter útbaigazítását és később a római pápa vezetése mellett a zsinatokon 1500 éven keresztül egyetértelműleg vezették a katólikus Egyházat.

Egészen természetes is, hogy Krisztusnak kellett egy olyan intézményt létesíteni, amely az ő isteni tanítását megőrzi és megmenti attól, hogy az emberi gyengeség játéklapdája legyen. Ez az intézmény a pápa vezetése mellett működő tanító Egyház. A pápa tévedhet mint ember, mint író, mint szónok, mint törvényhozó és kormányzó. Csak egy esetben nem téved, akkor, amikor hit és erkölcs dolgában Krisztus tanítását, mint a hitre kötelező tanítást ex cathedra — ünnepélyesen kijelenti.

Az Egyház 1500 éven át mindig hitte ezt. Sőt Luther is hitte ezt, hiszen 1516. júl. 27-én ezt prédikálta: „Az Egyház nem tévedhet a hit hirdetésében. Ezért vigyázzon mindenki, hogy az Egyház igazságától el ne térjen“. Arra a kérdésre: Hol van az Egyház? Luther ezt felelte: „Ott, ahol Péter az ő utódaiban uralkodik. Se az egyesek világossága, se a nagy ügyek nem jogosítanak föl senkit arra, hogy a pápaságtól elszakadjon“ (Luthers Werke 169). „A te szavad Krisztus szava, a te személyedben

Krisztus beszél és Krisztus utalkodik — Itt ugyancsak Luther a pápának 1518 aug. 21-én.

Igy beszélt Luther mindaddig, míg azt hitte, hogy a pápa elfogadja az ő tanítását a szabadakaratról. De amikor látta, hogy a pápa nem hajlik feléje, akkor kiátkozta a pápát és új tanítást hirdetett, azt, hogy Krisztus a tanítói megbízatást nem Péternek és utódainak, a pápáknak, hanem az egész egyháznak, a hívők összességének adta. A „Teread, mint Kősziklára építem Anyaszentegyházamat” szavak nem Péternek, hanem az összességnek szóltak.

Igy rombolta szét Luther az Egyház 1500 éves egységét. Így lett egy feje helyett annyi fej, ahány beszélni és tanítani akart.

A Katolikus Egyház Krisztus igaz Egyháza,
mert benne vannak meg azok a tulajdonságok, amelyeket Krisztus az igaz Egyháztól megkövetelt.

Először: **A katolikus Egyház egységes,**
ahogyan Krisztus akarta: „Egy a hit, egy a keresztség. Legyetek egyek, mint ahogyan Én és az Atya egy vagyunk” (János 17., 23.) „Aki titeket hallgat, Engem hallgat, aki titeket megvet, Engem vet meg.” „Kérlek titeket atyámfiak, hogy valamennyien egyetértők legyetek és ne legyenek köztetek szakadások.” (I. Kor. 10.)

A katolikus Egyháznak egy feje van. Az első fő volt Krisztus. Ő a maga utódává Szent Péter apostolt rendelte. Őt követik a pápák, most a 261-ik: XI. Pius.

Az Egyház egyetlen feje 1900 év óta örökös a tanítás egysége fölött. Számos hittani kijelentés között egyetlen egy sincs, amely akár a Szentírással, akár az Egyház bármely tanításával ellenkeznék. A nyelv, a stílus lehet más, de a lényeg mindig ugyanaz. Amit a pápa tanít, azt tanítják a püspökök, a papok a legkisebbig. Aki az egységtől eltér, megszűnt a katolikus Egyház tagja lenni.

A hitélet eszközei a szentségek. Az Egyháznak mindig 7 szentsége volt. Annyi van most is és annyi marad, amíg a világon ember él. A szentségek kiszolgáltatásának szertartásai lényegileg mindig ugyanazok voltak és ugyanazok maradnak.

A katolikus Egyház tanítója, szónoka, papja, küldetését mindig a püspököktől kapja. A püspöknek a pápa adja a lelki felhatalmazást. A pápa Krisztus sziklájára támaszkodik.

Van-e egység a Katolikus Egyházon kívül? Nincs. Ahány akarat, annyi tanítás.

Kérdezem: Melyik áll közelebb a krisztusi elgondoláshoz és küldetéshez?

Másodszor: **A katolikus Egyház szent.**

Az Egyház lényeges ismertető jele a szentségre való törekvés. Em-

berek mindig voltak és lesznek, akik ettől eltértek, azonban az általános elv mindig az, hogy az ember tisztítsa meg lelkét a bűnbánat által és ne csak higgyen, hanem igyekezzék jobb, jó, szent ember lenni.

Az Egyház tanítása szent. Ebből sosem engedett. A Szentháromság tanának tisztaságát tagadta a Kelet. Az Egyház inkább elvesztette a Keletet, de a tanból nem engedett. VIII. Henrik révén elvesztette Angliát, de a házasság felbonthatatlanságából nem engedett.

Fölségesek a katolikus Egyház istentiszteletei. A lélektisztításnak csodás eszköze a gyónás, Istennel egyesít a szentáldozás. A misék, búcsújárások, lelkigyakorlatok, missziók mindmegannyi csatornák, amelyek az örök élet tengerébe vezetnek.

A szerzetesrendek 1600 év óta Európa lelki fölemelésének forrásai. A föld kultúrája mellett a lélek szépítésének, az irgalmasság testi és lelki cselekedeteinek hősei, a pogány népek millióinak megtérítői, akik mindeiket odaadják Krisztusért.

A katolikus Egyházban mindig voltak szent férfiak és nők, akik az önfeláldozás és erkölcsi tökéletesség emberfeletti magaslataira küzdöttek fel magukat. Világító fátylák, akik után milliók mennek. Napóleon tündöklő pályáját milliók vére festette pirosra. Páli Szent Vince, az egyszerű szerzetes minden bizannyal megmentett ugyanannyi embert a testi és lelki nyomorúságból. Liziói kis Szent Teréznek bizonyára több tisztelője van az öt világrészben, mint Napóleonnak.

A katolikus Egyház története a csodák szakadatlan láncolata. Mennél nagyobb a lelkek veszedelme, annál több csodát művel az Úr Isten a katolikus Egyházban. Legtöbbet a három első, azután a XI., a XVI. században s a jelen korban. Lourdes, Lisieux, Konnersreuth stb. ma is olyan állomások, ahol a tudomány csodálva áll meg és azt mondja: *ez felülmúlja a természet törvényeit*. Itt nem elég az, amit a protestánsok mondanak: a csoda lehetetlenség! Lám, az angol protestáns orvosok évenként egész sereg orvosukat küldik ki Lourdesba, tanulmányozni az ott történeteket. S azok az orvosok kénytelenek megállapítani, hogy Lourdes csodáit nem lehet tudományos alapon megmagyarázni, *mert természetfölöttiek*.

A lourdesi ellenőrző irodának jelenleg 2063 orvos tagja van a világ minden részéből. Közülük igen sok nem katolikus. A Nobel díjas dr. Carrell amerikai protestáns orvos ezt írja: „Én hiszek a csodás gyógyulásokban. Sohsem felejttem el a megrendítő élményt, amikor egy nagy rákszerű seb egy munkás tenyerén szemem láttára egy kis forradássá zsugorodott össze. Megérteni nem tudom, de nem kételkedhetem abban, amit saját szememmel láttam“.

Itt az Isten keze működik.

És miért csak a katolikus Egyházban működik? Miért nem mutatnak rá csodákra a felekezetek? Azért, mert náluk olyanok nincsenek. Az Úristen

egyedül a katolikus Egyházat választotta ki erre a kiténtetésre. Ő tudja, hogy miért?

Harmadszor: **A katolikus Egyház katolikus, vagyis általános,** az egész világra kiterjedő. És egyedüli vallás, amely az egész világra kiterjed, beteljesítvén Krisztus felszólítását: „Elmenvén az egész világra, tanítsatok minden nemzeteket“. Katolikust mindenütt találunk az egész világon. Ritkábban vagy sűrűbben, de mindenütt vannak, Kamcsatkában csakúgy, mint Ausztráliában, Kínában vagy Patagoniában.

Negyedszer: **A katolikus Egyház apostoli,** vagyis a vezetői törvényes utódai az apostoloknak, akik hatalmukat és küldetésüket magától Krisztustól kapták. Ez a láncszem Krisztus óta egyetlen egyszer sem szakadt meg. Ezt bizonyítja a történelem 1900 éven át. Ezt bizonyítják a katolikus Egyháztól elszakadt eretnekek is, akik sohasem vették az Egyház szemére, hogy az apostoli láncszem valaha megszakadt volna.

A katolikus Egyház magát tartja Krisztus egyedül igaz és egyedül üdvözítő Egyházának. Ugy van meggyőződve, hogy Krisztus tanítását lényegében egyedül ő őrizte meg. A formák változtak, de a lényeg ugyanaz maradt 1900 éven át. Ebből az következik, hogy aki ezt az igaz tanítást vallja és a törvényeknek engedelmeskedik, *üdvözüll*. Viszont az is következik, hogy aki az igaz tanítástól tudva és akarva eltér, *az elkárhozik*.

A katolikus Egyház nem ítél senkit kárhozatra — az ítélet az Isten dolga — az Isten tudja, hogy kinek jóhiszemű a tévedése. Az azonban bizonyos, hogy aki a vallása igazsága dolgában kételkedik, annak kötelessége keresni az igazságot és addig keresni, míg megtalálja. Ezért az Isten ítélőszéke előtt felel.

Mivel pedig mi katolikusok így vagyunk meggyőződve, hogy mi az egyedül igaz vallásban élünk és hogy a protestánsok eltértek Krisztus igaz tanításától, ezért mi nem ünnepelehetünk október 31-én.

AZ OLTÁRISZENTSÉG ÉS A PROTESTANTIZMUS

Az Oltáriszentség Krisztus isteni szeretetének záloga. Krisztus az ő testével és vérével, lelkével és istenségével örökre hívei közt akart maradni, azért alapította az Oltáriszentséget.

Nincs szentség, amelyet annyira megmagyarázott volna, amelyet annyira kézzelfoghatóvá tett volna, mint az Oltáriszentséget.

A Haurán pusztában öt kenyérrel és két hallal 5000 embert táplál. Ezzel bizonyítja, hogy az isteni kenyér határtalanul sokasodó ajándék.

Ugyanazon éjjel úgy jár a Genezaret taván, mint mi a földön. Ezzel bizonyítja, hogy az ő misztikus teste fölötte áll az emberi természet törvényeinek.

Masnap a kafarnaumi zsinagógában ezt mondja: „Ne a mulandó kenyeret keressétek, hanem azt, amely az örök életre megmarad. Én az élet kenyere vagyok. Atyáitok maennát ettek a pusztában és meghaltak. Én az élő kenyér vagyok, aki az égből szállottam alá. Aki énbőlölem eszik, az örökké él és én feltámasztom őt az utolsó napon. Az a kenyér, amelyet én adok, az én testem a világ életéért.”

A zsidók nem értik — zúgnak: „Hogyan adhatja nekünk testét eledelel?” Hiszen a zsidó nyelv szerint valakinek testét enni a gyűlölet, mint valakinek gyűlölni. Jézus látja, hallja, hogy miért elégedetlenkednek. Azonban nem vonja vissza előbbi szavait, hanem megerősíti: „Bizony-bizony mondom nektek, ha nem eszitek az ember fiának testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet tibennetek.” A zsidók megbotránkozva, nagy zajjal eltávoznak. Krisztus tudja, hogy miért hagyják el, de nem változtat szavain, hanem tanítványait kérdi: „Ti is el akartok engem hagyni?” Péter feleli: „Hová menjünk, Uram Jézus, az örök élet igéi nálad vannak.” Krisztus pedig folytatja: „Aki eszi az én testemet és issza az én vére, annak örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital. Amint engem küldött az Atya és én élek az Atyáért, úgy, aki engem eszik, az élni fog énértem.”

Elkövetkezik az utolsó vacsora. Krisztus halála és kinszenvedése előtt, akkor, amikor tudta, hogy az éjjel elfogják és megölik, halálos komolysággal megcsinálja végrendeletét: Kezébe veszi a kenyeret, megáldja és ezt mondja: „Ez az én testem.” Azután kezébe veszi a kehelyben levő bort és ezt mondja: „Ez az én vérem kelyhe, az ő és új szövetség, mely életetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.”

Ezután elmondotta a világ végéig érvényes végrendeletét: „Ezt

cselekedjétek az én emlékezetemre.” Vagyis: vegyétek ti is kezetekbe a kenyeret, mondjátok el fölötté az átváltoztatás szavait: „Ez az én testem” és a kenyér az én isteni hatalmam ereje által az én élő testemmel (test és vér együtt) változik. Vegyétek kezetekbe a kehelyben levő bort, mondjátok el fölötté az átváltoztatás szavait: „Ez az én vér” és a bor nem bor többé, hanem az én isteni hatalmam által az én vérem, ugyanazon vér, amely nagypénteken kiontatott a bűnök ocsánatára.

Ismétlem: Krisztus egyetlen szentséget sem magyarázott ily alaposan és mélyrehatóan. Az apostolok, az első századok mártír keresztényei, a következő 15 száz év egész története a szentmisében átváltoztatott kenyeret és bort Krisztus élő testének és vérének vallotta. Így vallották és így vallják ma is az Egyháztól elmaradt görögkeletiek. Pedig azok ha az Egyház eltért volna az igazságtól, fegyverrel használták volna ellene. Tizenöt század után azonban jön a protestantizmus és az Oltáriszentséget jelképnek, szimbolumnak, emléképnek, bálványnak stb. nevezi, kinek hogyan tetszik. A protestánsok mindig a biblia szavaira hivatkoznak, holott a biblia sehol sem beszél se szimbolumról, se emlékről, amiről ők beszélnek.

Luther az ő asztali beszédeiben eleinte ragaszkodott az Oltáriszentségben levő Krisztus testéhez és véréhez, úgy, mint ahogyan a katolikus Egyház tanította, de 1522-ben, amikor a meggazdagodott főurak pártfogása folytán erőre kapott és mindig messzebb távolodott a katolikus Egyháztól, már így írt: „Ha sikerül nekem a misét megszüntetni, akkor hiszem, hogy teljes győzelmet arattam a pápaság felett. A misére, mint sziklára támaszkodik az egész pápaság, a kolostorok és püspökségek. Ha összeomlik a mise szentségtörő és átkozott szokása, akkor össze kell omlani mindennek.” 1524-ben pedig így írt: „Nincs a fajtalanságnak olyan bűne, sőt a gyilkosság, lopás, házasságtörés vétké sem oly iszonyúan káros, mint a pápák a mise utálatossága.”

Azóta elmúlt 400 esztendő. A protestánsok rengeteg templomot leromboltak és fölégették, sok millió ember lelkéből kitepték Krisztus legszebb és örök ajándékát, vigasztalását és erejét, az Oltáriszentségben való hitet. Az újabb protestánsok viszont: az angol F. h Church és a német Hochkirche visszahozták a misét teljes szertartásaikkal, sőt elmondják a kenyér és bor fölötté az átváltoztatás szavait. Mert — amint mondják — így volt kezdetben és 15 száz éven át. A katolikus Egyház pedig nem törődve az emberek változásaival, gyűlölködésével, tagadásával, rombolásával, ragaszkodik a szent örökséghez, amelyet Krisztus kezéből kapott, 19 száz éven át minden viharon keresztül híven megőrzött, a C. dák sorozatán keresztül megerősítve látott s ma is diadallal, büszkén vall legnagyobb erősségének az egész világ előtt. És sajnálkozva néz protestáns testvéreire, és állandóan ismétli Krisztus szavait: Ha nem eszitek az Ember fiának testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet ti b. anetek.

A gyónás és a protestantizmus

Mikor Krisztus húsvét hétfőjén zárt ajtókon keresztül megjelent az apostoloknak, azok megbüvölve borultak lábai elé. Boldogok, büszkék voltak, de voltak, akik azt hitték, hogy a halál fölött diadalmaskodó Jézus bosszút fog állni a gyilkos zsidókon. Krisztus pedig így szólt hozzájuk:

„Vegyétek a Szentleket, akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátjátok nekik, akiknek megtartjátok (vagyis nem bocsátjátok meg,) azoknak megtartatnak (vagyis az Isten sem bocsátja meg.)

Ez volt a gyónás szentségének megalapítása és elrendelése. Az embereknek nem bosszúra, nem a mások legyőzésére, hanem a bűnök megbocsátására, önmaguk legyőzésére és Istennel való kibékülésre van szükségük. Ezért rendelte Krisztus a papokat a lelkek bírójává. A bűnös, úgy mint a bíró előtt, megvallja bűneit, a pap pedig megtéli, méltó-e vagy érdemtelen a bűnök megbocsátására. Ezért kell a bűnöket megvallani, meggyónni a fülgyónásban.

Aki gyónni vagy gyóntatni szokott, tudja, mekkora jótétemény a javulni akaró, a mennyország felé törekvő ember számára a gyónás. A pap legnehezebb munkája, de amelyet mégis szívesen végez, mert 1) Krisztus parancsolta, 2) mert a papot a lélek orvosának és tanítójának rendelte, aki a Krisztustól nyert hatalmával megszabadítja a lelket a bűn terhétől és tanácsai, útbaigazításai által a lélekjavítás mindennél hathatósabb tényezője.

A Katolikus Egyház kezdeti fogva mindmáig híven ragaszkodott a gyónás szentségéhez. Már Origenes (182—254) így írt: „Szorgosan nézz körül, kinek kell megvallanod bűneidet s próbáld ki az orvost, aki előtt gyarlóságod okait kifejted (fülgyónás). Ha ez olyannak ismeri gyarlóságodat, hogy azt az egész község színe előtt kell megvallani, hogy a többiek is püljenek (a hitsegés, gyilkosság és fajtalanság bűneit nyilvánosan is meg kellett gyónni, a többi bűnt nem) akkor ezt is meg kell tenned.”

Luther élete végéig gyónt és saját vallomása szerint nagy megnyugvást szerzett neki a gyónás. Az angol és német protestánsok sok templomukban, sőt újabban Magyarországon is gyóntatnak a protestáns lelkészek. A protestánsok azonban az evangéliumi szabadság nevében általában nemcsak eltörölték a gyónást, hanem igyekeztek nevetségessé és gyűlölet tárgyává tenni a Krisztus által rendelt szentséget.

Az utolsókenet és a protestantizmus

A lélekmentés legmeghatóbb eszköze az utolsókenet. Amikor a gyarló ember földi pályafutásának végén áll, megjelenik előtte az Egyház szolgálója, Szent Jakab szerint: „Ha beteg valaki közületek, hívassa el az Egyház papját, aki imádkozzék fölötte és megkenje őt olajjal az Úr nevében. Az imádság megszabadítja a beteget s ha bűnben volt, megbocsátatnak neki“. Van-e, lehet-e ennél nagyobb jótétemény? Az orvosi tudomány

már tehetetlen, a rokonok könnye, szeretete hiábavaló, a beteg lelke remegve, aggódva áll a nagy ismeretlen előtt, és akkor Krisztus szolgálja feloldozza őt bűneinek kigyóitól, megerősíti az Úr testével az Oltáriszentség által, megvigasztalja, megerősíti a szt. kenettel a nagy út előtt, hogy nyugodtan várhassa az örök Bíró ítéletét.

Ha a Katolikus Egyház csupán csak annyit tenne a lelkekért, akkor is örök hála kötelezné a vergődő emberi lelket és ezért magáért érdemes volna katolikusnak lenni.

A protestantizmus ezt is eltörölte, mert szerinte az üdvösségre elég csak a Krisztusban való hit és mert a protestáns embernek amúgy is tiszta és nyugodt a lelke. Én pedig azt mondom: hányszor csodálkoztak már az orvosok, miért halnak meg a katolikus betegek olyan isteni nyugalommal? Pedig egyszerű a magyarázat: Azért, mert Krisztus az utolsó kenet szentségében különös isteni kegyelemmel erősíti meg a hozzátérő hívei lelkét. És bizony mondom, hogy a protestantizmus pótolhatatlan kárt okozott, amikor az embereket a halál torkában megfosztotta ettől a legnagyobb jótéteménytől.

Az egyházi rend és a protestantizmus.

Krisztus megváltó működése nem végződött el az Üdvözítőnek és 12 apostolának halálával. Szent Lukács az apostolok cselekedeteiben (6 vers) elbeszéli Saul és Barnabás pappá való kiválasztását: „*Mondá nekik a Szentlélek; válasszátok ki nekem Sault és Barnabást a munkára, amelyre őket hittam és rájuk tevék kezeiket és elbocsátották őket.* A XIV, 22 szerint Pál és Barnabás a gyülekezetek számára kiválasztották a férfiakat és böjtöltek, rájuk tették kezeiket és imádkoztak fölöttük. Szt. Pál Timotheushoz ezt írja: (I., 4, 14): „*Ne hanyagold el a kegyelmet, amely benned vagyon, amely adatott neked az egyház szolgáinak kézfeltétele dítal.*”

Mindezekből nyilvánvaló, hogy a hatalom felülről jött. Krisztus adta Péternek és az apostoloknak, Péter és az apostolok a kiválasztottaknak s a kiválasztottak a következőknek. Így volt ez 15 száz éven keresztül. Nem a nép adta a hatalmat, hanem a hatalom birtokosai: a pápa és püspökök adták. A protestantizmus meg akarta fordítani a dolgot. Azonban a népnek sohasem volt hatalma arra, hogy a kenyeret és bort Krisztus testévé és vérévé változtassa, sem, hogy a bűnöket megbocsássa s. b. Így tehát nem is adhatta kiválasztottjainak azt, ami neki magának sem volt. Így szakadt meg a protestantizmusban a krisztusi küldetés és annak folytonossága. A protestantizmus nem ismeri el az ő tanítóinak a tanításban való föltétlen tekintélyét. A katolikus ember pedig tudja, hogy az ő lelkipásztora csak azt taníthatja, amit a püspök s a püspök tanítása egyezik a pápáéval, a pápáké az ő elődeikével, úgy, ahogyan azt Krisztustól 1900 év előtt kapták.

Jegyzet. A Hudson folyó partján, közel New-Yorkhoz volt nemrégiben egy protestáns kolostor. A lakói szerzetesi életet éltek, naponta misén

vettek részt és áldoztak. Egyszer megvetegedem a lelkészük és felkérte egyik katolikus pap barátját, hogy misézzen helyette. Amikor a szentmisén jelen levők megáldoztak, nem győztek áradozni a boldogságtól, mert — amint mondták — olyan csodás lelki örömet éreztek, amilyenben azelőtt soha sem volt részük. Mert: a protestáns lelkész kenyeret és bort nyújtott híveinek, a katolikus pap pedig a felszentelés által kapott hatalom révén Krisztus testét és véréit nyújtotta nekik.

Mi, katolikusok, számtalan esetben meggyőződünk, hogy azok, akik a protestáns felekezetből katolikusokká lettek, leginkább a gyónás által nyert megnyugvást és a szentáldozás által elért különös lelki boldogságot becsülték.

A házasság

szentség. Szt. Máté ezt írta (19. 4.): „Az ember elhagyja atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és ketten egy testté lesznek. Amitt Isten egybekötött, ember el ne válassza. Mondák neki a zsidók: Miért parancsolta tehát Mózes a váláslevél adása mellett az elbocsátást? Mondá nekik (Jézus): Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg a feleség elbocsátását. Kezdetben azonban nem úgy volt” És szent Pál (Kor. I. 7, 10): „azoknak pedig, akik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség ne váljék el férjétől, ha pedig elválik, házasság nélkül maradjon”.

A Szentírás félremagyarázhatatlanul követeli a házasság szentségét és felbonthatatlanságát. A katolikus Egyház ehhez mindig ragaszkodott és ragaszkodik ma is. Inkább elvesztette VIII. Henriket és vele Angliát, de a házasság felbonthatatlanságáról nem mondott le soha.

Luther a Biblia félremagyarázhatatlan szavai ellenében a házasságot csak külsőséges, világi dolognak tekintette, amely olyan, akár a ruha vagy élelem, amely a világi hatalomnak van alávetve (Lutheres symbolische Bücher 204, 13 c.) Az egyházi házasságjog csak kötél az ember nyakán (u. o. 343) „A nő vagy asszonynak vagy sz...aságra (Hureret) való” mondotta ugyancsak Luther (W., W., A. 12. 94 lap) Luther VIII. Henriknek és Hesseni Fülöpnek a többnejűségét is megengedte.

Az új tanítás következménye lett a szent házasság intézményének a széttűllése. Csonka Magyarországon ma 15 ezerre megy évenként a házassági elválás. De amikor a katolikusok feljajdultak és szigorúbb törvényeket követeltek, a magyar protestánsok érthetetlen módon mindent elkövettek és elkövetnek a régi bomlasztó állapotok fönntartása és a javítás megakadályozása érdekében. Miért? a haza, a család, a gyermeknevelés jól felfogott érdekének károsítására? vagy katolikusgyűlöletből?

Szűz Mária és a szentek tisztelete

Jézus anyjának, boldogságos Szűznek tisztelete egyidejű a kereszténységgel. Egészen természetes, hogy az apostolok gyengéd, gyermeki szívvel

ragaszkodtak ahhoz a Szűz Máriához, aki az ő Jézusukat szíve alatt hordozta, kebelén táplálta, megsiratta és mindörökké szerette. Ezt a ragaszkodást örökölte a kereszténység és mindvégig kegyelettel ápolta is. Kivétel csak a protestantizmus, amely Szűz Máriát is csak gyarló embernek nevezte, olyannak, mint a többi ember: „Mi is olyan szentek vagyunk, mint Szűz Mária és a többi szentek”, mondotta Luther. (L. W. 10, 3)

Ezen a nagyon alacsony gondolkozáson mi csak mélyen sajnálkozni tudunk. Amikor pedig a protestánsok bennünket Mária-imádással vádolnak, azt kérdezzük: mutassátok meg azt a katolikus könyvet, amelyben ezt tanítják. Ilyet nem találnak sehol. És mikor újra meg újra ismétlik, mi szomorúan mosolygunk és azt mondjuk, hogy de nagyon szegények a mi protestáns testvéreink, hogy a saját híveik vadítására ilyen halvaszületett hazugságokra szorulnak.

Mikor Szűz Mária Krisztus keresztye alatt állott, az Úr Jézus szent Jánosra mutatva ezt mondta: „Ime! az én te fiad!” Ezeket a szavakat mi katolikusok úgy magyarázzuk, hogy Szent János evangélista az egész emberiséget képviselte; a Szent Szűz a mi édesanyánk és mi az ő fiai vagyunk. Csodálatos lelki boldogság és áldás ez a katolikus emberre nézve. És ne gondolják a mi protestáns testvéreink, hogy itt valami túlzott érzelgésről van szó. Nem! Mi katolikusok valóban érezzük, hogy a Szent Szűz az Úr Jézusnál könyörög értünk és rendkívül sok kegyelmet, erőt, lelki békét, sokszor testi egészséget, a csodálatos gyógyulások számtalan eseteit eszközöli ki számunkra. Lourdes, Loretto, Maria-Einsiedeln, Máriacell, Máriapócs, Bodajk stb. zarándokainak és búcsújáróinak milliói és milliói nem mesék után mentek és mennek, hanem századok és évezredek boldog lelki élményei alapján állanak.

Protestáns testvéreink minderre csak tagadással, gúnnal és a Mária-imádás otromba rágalmaival felelnek. Mi pedig ezt feleljük: Ti lelki szegények, akik kitagadtátok magatokat az édesanya boldogító szeretetéből, most a kerítésen kívül csak szitkozódni tudtok és tehetetlen dühötötökben a döglött csibéiteket dobáljátok a mi virágos kertünkbe. Ne esetlenkedjétek, hanem imádkozzatok és ne feledjétek el, hogy az a jó édesanya a tékozló fiúknak is édesanyja és még sohasem hallotta senki, hogy gyámoltalanul magára hagyta volna azt, aki hozzá folyamodott.

Nekem az én ifjú éveimnek kedves írója, Baksay Sándor jut eszembe, aki keservesen panaszkolta, hogy a protestánsok miért fosztották meg magukat Szűz Mária tisztelésétől és anyai pártfogásától.

A szentek az Isten szép hazájában színről-színre látják és imádják az Istent. De velünk is közösségben, a szentek egyességében vannak. Tudnak a mi szükségünkön és mint testvéreink, könyörögnek értünk az Istennél. Ha a protestánsok csak egy kicsit is benne élnének a katolikusok lelki világában, látnák és éreznék a Boldogságos Szűz és a szentek közbenjárásának

szinte minden katolikus ember életében való megnyilvánulását. Az ő segítségük, amelyet Istennél számunkra nem ezer, de millió és millió esetben kieszközölnek, egy bájos lelki közösséget, az Isten földi országát teremtik meg.

Előttünk a protestánsok lelki szegénysége csak mély sajnálkozást ébreszt. Testvérek! miért fosztjátok meg magatokat az Isten kertjének legszebb virágaitól, legédesebb gyümölcseitől! Hiszen az Isten nektek is mutatna belőle, mert ő kegyes és jó. Tudatlanságból teszitek? vagy makacskodásból? öröklött daczból? ... Szegények.

De mondjátok: Ünnepelhetünk együtt? Ugy-e nem!?

VÉGSZÓ

A protestánsok messze tavolodtak el tőlünk és látszólag áthidalhatatlan szakadék választ el bennünk: egymástól. Mi ezt mély fájdalommal, a testvért sirató testvér mély fájalmával látjuk. Mert testvérek vagyunk, Ugyanannak a jóságos Krisztusnak gyermekei, akik 15 századon keresztül egy templomba jártunk, egyformán vallottuk Krisztust urunknak és Istenünknek és Szűz Máriát égi édesanyánknak. Most ugyanannak a hazának vagyunk édes gyermekei, egy falunk, egy városnak szülöttei, sokszor rokonok, jóbarátok, akiknek ha valaha, most kellene egynek lennünk. amikor külső és belső ellenség marcangolja hazánkat, agyarkodik ránk és semmit sem óhajt inkább, mint a köztünk tátongó szakadék minél sötétebb mélységét.

Mi szakított el bennünket 400 év előtt egymástól?

Luther tanítása: 1. A hit egyedül üdvözít. 2. A jócselekedetek az üdvösségre nem szükségesek. 3. Az embernek nincs szabad akarata és jutalomra érdemeset nem cselekedhetik. 4. Isten az embert bűne vagy érdeme nélkül csupán az isteni önkény alapján az örök üdvösségre vagy örök kárhozatra rendelte.

Kérdezem: tanítják-e ezt ma a protestánsok? Nézem a tankönyveiket: nem találom. Legalább is nem oly értelemben, mint ahogyan Luther kiállt érettük és ahogyan akkor eltépte híveit az Anyaszentegyház kebeléről. A tíz parancsolat csakúgy alapja a protestáns vallásnak, mint a katolikusnak.

Tehát egy olyan tanítás miatt szakadtak el, amely általánosságban már akkor sem kellett a protestánsoknak sem és annál kevésbé kell ma. Miért nem kell? Azért mert Luther ezen vallási elvei alapján sem a gyermeknevelést, sem a társadalmi rendet, sem az állam egységes életét nem lehet fenntartani.

Tehát elszakadtak tőlünk, de az alapelvek gyakorlati átélését tekintve visszatértek hozzánk. Ők maguk cáfolták és cáfolják meg az úgynevezett reformáció atyját.

De nézzük tovább a protestantizmust

Boldogabbak lettek-e azáltal, hogy eltépték magukat Krisztus Egyházának egységétől? Nem, mert azóta is folyton keresnek valamiféle egységet. Újabban Lausanneban és Stockholmban. Tanácskoznak, indítványoznak, de megegyezni nem tudnak. Még Krisztus Úrunk istenségét sem tudják közös alapelvül elfogadni. Mindenki megy a maga külön útján. A kívét meg tudták oldani, de még egyszer összekötni nem képesek. Pedig érzik,

hogy az ezerfelé szakadozott, egymásnak ellentmondó hit nem Krisztus hite. Hiszen Ő csak egyféleképp tanított.

Boldogabbak-e azáltal, hogy az Oltáriszentséget megfosztották szentségi mivoltától és egyszerű emlékné, kenyérnek és bornak degradálták? Boldogabbak-e azáltal, hogy a gyónást, az utolsókenetet, a lélek nagy orvosságait, emberi ésszel föl nem érhető, csak isteni elgondolással megmérhető vigasztalásait elvetették?

Boldogabbak-e azáltal, hogy a Szent Szűz és a szentek égi társaságától elszakadtak, hogy őket csak közönséges, magunkfajta embereknek nézik?

Testvérek! Kinek volt joga mindezekről megfosztani a mi keresztény testvéreinket? Hiszen mindezek nem a katolikusok kitalálásai, hanem Krisztus szent öröksége, amelyet az emberek számára hagyott.

Emelkedett-e a protestantizmus tudományos értéke, amikor a kereszténység egész történetét, annak tanúskodását, szent és vértanú hősök bizonyosságait, a hagyományokat elvetette?

Szebb lett-e a protestantizmus lelke, amikor a művészetek: festészet, szobrászat, építészet, zene világszép alkotásait összerombolta s azóta sem akarta pótolni?

Kérdjük újra és utolszor is: Ünnepelhetünk-e együtt? Úgy-e nem!

Mi fáj minekünk?

Az, hogy a mi protestáns testvéreink legnagyobb részét, talán 80—90 százalékát erőszakkal szakították el édesanyjuktól, a katolikus Anyaszentegyházról. Hatalmas urak, akik alattvalóiknak még a hite fölött is rendelkeztek, kényszerítették őket, hogy a régítől elszakadjanak és az újhoz csatlakozzanak. Fáj, hogy sokakat úgy csaltak át az új hitbe: megtartották egyideig a régít, mert tudták, hogy az kedves nekik és csak lassan, lépésről-lépésre hozták be az újat.

Keserűség tölti el a szívünket,

amikor azt látjuk, hogy a protestánsok eltorzított, elcsúfított, megrágalmazott formában ismertetik tudatlan híveik előtt a mi szép katolikus vallásunkat. A legkisebb pusztai protestáns gyermek is a maga hittankönyvei alapján valósággal megűtálja a katolikus vallást. A mi katolikus tanítványaink a hittanórák alatt azt tanulják, hogy milyen szép a katolikus vallás. A protestáns vallást nem ismerik. A protestáns gyerek pedig minden lapon azt olvassa, hogy milyen buta, elmaradott az, aki katolikus.

Nem mi írjuk, hanem Révész Imre dr. protestáns tanár írta „A mai kálvinizmus” című írásában (1923.) a következőket: „Amikor kálvinizmusról beszélünk, bizonyos fokig és bizonyos értelemben katolikus-ellenességet, azaz antikaticizmust kell értenünk. A kálvinizmus kiválólag antikatólikus pro-

testantizmus, még pedig nem multjándl és jelenénél, nem emélnél vagy reményeinél fogva, hanem egészen egyszerűen belső szerkezeténél, evangéliumt tartalmándl, gondolati alkatándl, tehát lényegénél fogva."

Tehát a lényeg a katolikusellenesség. Mi Krisztus isteni tanításaival, szentségeivel, kegyelmi világával jobbakká igyekszünk tenni gyarló emberi mivoltunkat, a magyar kálvinizmus lényege pedig a katolikusellenesség.

Testvérek!

mi katolikusok, amikor a ti érthetetlen ellenszenveteket látjuk a katolicizmussal szemben, mindig úgy érezzük, mintha egy templom gyönyörű üvegfestésű ablakait néznénk. Mi belülről, ti pedig kívülről. Mi az igazi művészi, ihlető szépséget, ti pedig a visszaját, a fordítottját, a vakját. Mi gyönyörködünk, ti pedig örökké a kritikáitokat rágjátok. Nektek semmi sem kell abból, ami nekünk szép és jó, ami bennünket megvigasztal, ami életben és halálban erőt ad.

Ezért van igaza a protestáns Révész Imrének, amikor ezt írja: „*Mi nem elégedtünk és ma sem elégedünk meg a képek, szobrok, fényes szertartások radikális mellőzésével, hanem még az olyan ártatlan s másfelől olyan mélyen vallásos és közösen keresztyéni jelképekre is kiterjesztjük szinte szenvedélyes idegenkedésünket, aminők a keresztt és térdelés. Kakast, csillagot, gömböt, kalászt, pelikánt, bárányt — mindent vállal a magyar kálvinista ember a keresztyénség jelképkincséből, csak éppen a legősbibbi, a legszentebbet, a legeggyetemesebbet nem vállalja — azt, amely tulajdonképpen egyedül speciálisan keresztyén — a keresztet. Azt a keresztet, amelyet külföldi hittestvérei aggodalom és megbotrántkozás nélkül helyeznek el templomaik és szobáik falán.*”

A protestánsok azzal érvelnek, hogy a kereszt inkvizíciós emlék. Testvérek, ha mi is folyton a multon rágódnánk, és ha a török uralom alatti és utáni vértanúinkat és a protestáns igazságtalanságoknak a multban és jelenben levő, csak legélesebb eseteit hánytorgatnánk, akkor akár egy újabb vallásháború ajtaját nyitnánk fel. Mert hiszen mi is megtehetnénk, hogy már annak a pusztai elemi iskolás gyerekek a lelkébe beleékelnénk a lutheri és kálvini gyűlölködések kontráját.

Kell ez? Szükség van erre? Nincs! De nektek se legyen rá szükségtek!

Ne nézzétek bárgyúságnak a mi bekeszeretetünket, hogy a békesség hajléka alá tüzes csóvát dugtok.

Mi tudatában vagyunk

a mi vallási igazságunknak. Tudjuk jól, hogy Krisztus 1900 éve örökségét mi őriztük meg. A mienk 1900 éves és változatlan, a tietek csak 400 éves és azóta is a szétszakadozottság foszladozása. Mi tudatában vagyunk annak, hogy a mi magyar hazánkat nálunknál se a multban, se a jelenben senki hívebben nem szolgálta. Mi vagyunk a magyar konzerváló erő.

Mi vagyunk a konstruktív tényező. Voltunk és vagyunk: békében háborúban, a kommunizmus és oláh megszállás idején. A mi vezetőink nem tévedtek el se jobbra, se balra.

Szükséges-e, hogy ezeket mi is emlegessük?!

Ebben az írásban nagyjából leszögeztük a mi igazságainkat és a ti helyzeteteket.

Láthatjátok, hogy amit állítunk, azt bizonyítani is tudjuk.

Mert már egyszer végre valahára ezt is meg kellett tennünk.

Azonban nem háborút akarunk, hanem békét.

Mi tudjuk magunkat védeni, de ha szükség van rá, tudunk támadni is.

De nem az utóbbi a célunk, hanem a békesség.

Mi összeszorítjuk a fogainkat és némán vesszük tudomásul, hogy ti október 31-én, a kereszténység legvéresebb és legkegyetlenebb megtámadása emléknapiján ünnepeltek. Nekünk keserűség, Nektek ünnep.

Mi nem ünnepelünk, mert nem ünnepelehetünk.

Sőt az államhatalmat is arra kérjük, hogy még a sajtó szüneteltetése által passzív ünneplésre se kényszerítsen bennünket.

Bilkei Ferenc egyéb munkái.

Egy könyv árát a megjelenési példányszám határozza meg.

Családkönyv című, most már XIV. kiadásban forgalomban levő könyvecskéje népszerűsége és széles körben való elterjedtsége révén most már akkora példányszámban jelent meg, hogy a régi 70, illetve 60 és 50 fillér helyett (5 ív, 80 lap, kemény vászonhátú kötésben)

42 fillérért

kerül forgalomba. Ebben benne van a postai szállítás díja is.

Manapság igen sokat beszélnek és írnak a család védelméről, a család vallásos és magyar szellemében való fölépítéséről. Akik a **Családkönyvet** eddig 30 ezer példányban olvasták, tanúságot tesznek arról, hogy a **Családkönyv**nél jobban és megfelelőbben egyetlen magyar könyv sem szolgálja ezt a magasztos hivatást.

* * *

Marx Ignác dr. Egyháztörténete hézagpótló mű, amennyiben a magyar katolikusoknak évek óta nem volt már magyarnyelvű egyháztörténeti könyvük.

Marx Egyháztörténete erős egész vászonkötésben, aranynyomással, a postai szállítási díjat is beleszámítva 10 pengő.

* * *

Bilkei Ferenc a **Debrecenről Pannónhalmáig** című könyvében 8 évig dolgozott s a kritika igen nagy elismeréssel szólt róla. P. Bangha tízezer számban való terjesztését ajánlotta. A protestáns kritika viszont azért tartja „veszedelmesnek”, mert vele országokat lehetne megtéríteni. A könyv mindenütt idézetek alapján dolgozik. Ismerteti a protestantizmus történetét, a katolikus vallással való összehasonlítását és a jelenlegi helyzetet.

Ára bérmentve 2·50 pengő. (Már csak kevés példány van.)

* * *

Kalauz a katolikus vallásba visszatérőknek. IV. kiadás (7—9000 pld.) A lelkészekhez sokszor fordulnak olyanok, akik a katolikus vallásba visszatérni óhajtanak. Ezek előkészítését, a magyarázatokat, felvilágosításokat könnyíti meg ez a könyv. Terjelemméhez képest (176 lap) igen olcsó: 50 fillér.

* * *

Miért tiltja az Egyház a vegyesházasságokat? Igen fontos a jegyeseknek, valamint a fiatal, házasságra készülőknek és azok szüleinek (48 lap). Ára 20 fillér.

* * *

Betegek keresztútja. Írta P. Hophan. Fordította Bilkei Ferenc. A szerző 10 éven át nyomta az ágyat s mint a kagyló a gyöngyöt, megalkotta a betegek olyan bőséges vigasztalását, amelynél szebben és sikeresebben alig vigasztalta valaki a betegeket. Krisztus kálváriajárásához vezeti a szenvedőt s az isteni Mester példájából meríti az enyhülést. III. kiadás, 240 lap, 5—6000 pld. Mélyen leszállított ára 70 fillér, díszes egész vászonkötésben 1·10 pengő.

* * *

Vasárnapi könyv. Írta Klug J. dr. II. kiadás (Szent István-Társulat kiadása). A nagy író legszebb és legnépszerűbb könyve, amelyet minden művelt nemzet nyelvére lefordítottak. Egy-egy elmélkedéssel, elbeszéléssel ünneppé avat minden vasárnapot. Ára 5·50 pengő.

* * *

Árva Juliska karácsonya. Karácsonyi színmű, amely egy igen érdekes történet keretében könnyekre fakasztja, de meg is neveteti a nézőt. Előadható a legegyszerűbb pusztai iskolában is. Eddig több mint 1000 alkalommal adták elő. Ára az előadás jogával együtt 50 fillér.

* * *

Róma. Írta Bilkei Ferenc. Az örök város hangulatos leírása. Ára 30 fillér.
Megtérők könyve. Írta Platz Bonifác dr. A zsidó vallásból megtérők gyönyörű könyve. Ára 50 fillér.

* * *

Bilkei Ferenc esperes-plebános Székesfehérvár, felsővárosi plébánia, az összes könyveket azonnal és bérmentve küldi és a könyvekhez csekklapot mellékel.

Szent Antal

hitbuzgalmi és társadalmi képes folyóirat

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	3.— P		Negyedévre	— 90 P
Félévre	1.50 ,		Egyes szám ára	— 30 ,

A Szent Antal Ifjúsága című folyóirattal együtt pedig évi 3.80 P.

Lapzártá minden hó 10-én. — Csekkszla: 17.770.

Szent Antal Ifjúsága

olcsó, elterjedt képes gyermeklap.

Megjelenik július és augusztus kivételével havonta kétszer
8 oldal terjedelemben.

**Egyes előfizetőknek egész évre 1 pengő,
tömeges rendelésnél példányonként 4 fillér.**

Laptulajdonos és kiadó: A Szűz Máriáról nevezett
ferences rendtartomány. — Felelős szerkesztő:
P. Markó Marcell O. F. M. — Szerkesztőség és ki-
adóhivatal: Pápa, Ferencesek. — Egyházmegyei és
rendi jóváhagyással.

